

II RIIGIKOGU

9. istungjärk. **Protokoll nr. 267 (15).**

1925. a.

II Riigikogu koosolek 29. oktoobril 1925. a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 88 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Jaakson**, siseminister **K. Einbund**, sõjaminister **J. Soots**, välisminister **A. Birk**, teedeminister **K. Virma**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, kohtuminister **R. Gabrel**.

Päevakord:

1. Rahukohtunikude kohtualluvuse muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
2. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
3. Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
4. Matmispaikade seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
5. Seaduseelnõu veneaegsete riigihoiukassade hoiusummade väljamaksmise kohta — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
6. Üldise raudtee seaduse §§ 23.—26. muutmise seadus — III lugemisel.
7. Kodakondsusesse astumise sooviavalduste pealt võetava maksu seadus — III lugemisel.
8. Komisjoni- ja vahetalituskontorite kautsjonimäärade seadus — III lugemisel.
9. Õpetajate seminaaride seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
10. Kaubalaeva juhi kutse omandamise seadus — III lugemisel.
11. Kauba- ja abilaevade masinajuhikonna ja -meeskonna sõidu seadus — III lugemisel.
12. Riigi 1925. a. lisaeelarve nr. 1 — II lugemisel.
13. Aktsiisi seaduse §§ 1110. ja 1111. muutmise seadus — II lugemisel.
14. Perekonnanaseisu seadus — II lugemisel.
15. Riigi turbatööstuse põhimäärused — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
16. Riigi metsatööstuse põhimäärus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**, pärast abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**, pärast sekretäär **J. Holberg**.

Koosolek algab kell 5.10 min.

1. Päevakorra täiendamine. Juhataja **A. Rei**: Avan Riigikogu koosoleku. Rkl. Kalbus'e poolt on ettepanek tehtud päevakorda täiendada, punkt esimeseks pannes komisjonide täiendavad valimised. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Seega on päevakord täiendatud kujul vastu võetud.

2. Komisjonide täiendavad valimised. Tööerakonna poolt on tehtud ettepanek, valida riikliku maatastavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seaduse komisjoni rkl. Kalbus'e asemele rkl. Pool. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Pool tähendatud komisjoni valitud.

Teiseks on tehtud ettepanek põllumeestekogude Riigikogu rühma nimel, rahaasjanduse komisjoni valida rkl. Ipsberg'i asemele rkl. Masik. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Masik rahaasjanduse komisjoni valitud.

3. Rahukohtunikude kohtualluvuse muutmise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1 ja 2.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Rahukohtunikude kohtualluvuse muutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 2, esimene rida: maksmapanemist, p.o. maksmahakkamist.

2. § 2, teine rida: tuleb käia, p. o. talitatakse.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

3. § 3, esimene rida: kaotab maksvuse, p. o. tühistub.

Kohtuminister **R. Gabrel**: Olen sunnitud vastu vaidlema redaktsiooni komisjoni ettepaneku 3-da punktile, milles soovitatakse kõnealoleva seaduse § 3. esimeses reas sõnade „kaotab maksvuse“ asemel võtta sisse sõna „tühistub“, kuna ma leian, et selle viimase sõna tarvitamine sellel kohal õige ei ole. Sõnal „tühine“ ning sellest tuletatud sõnadel, nagu „tühistama“, „tühistuma“ jne. on juriidilises terminoloogias eriline tähendus. „Tühine“ on juriidiline toiming või õiguslik vahekord siis, kui ta algusest või tekkimisest peale maksvuseta on, kui ta peale tuleb vaadata, nagu ei oleks teda olemas olnudki, mitte aga siis, kui ta teatavast momendist peale pärast tekkimist maksvuse kaotab. Tühisel toimingul ei või mingisuguseid õiguslikke tagajärgi olla, kuna aga toimingul, mis pärast oma tekkimist teatavast momendist peale maksvuse kaotab, kunni selle momendini täielik õiguslik jõud on. Sellepärast tähendab ka sõna „tühistuma“ juriidilise terminoloogia järgi algusest peale maksvuseta, olemasolematuks muutumist; niisuguseks ei või aga kunagi muutuda seadus, mis uue seaduse maksmahakkamisega oma jõu kaotab, sest ta muutub maksvuseta mitte oma tekkimisest peale, vaid ainult uue seaduse maksmahakkamise momendist. Sellele eelkäiva aja kohta ta maksvuseta ei muutu.

Sel põhjusel leian, et redaktsiooni komisjoni poolt ettepanekud parandus seaduse teksti paremaks ei tee, vaid seda terminoloogiliselt ebaõige sõna sissevõtmisega ennemini tumestab, seadusest arusaamist raskendades, ja panen ette redaktsiooni komisjoni ettepaneku 3-mas punkt tagasi lükata ja kõnalloleva seaduse § 3-da esimene rida jätta muutmata, nii nagu ta III lugemisel vastu on võetud, see on, sõna „kaotab maksvuse“ mitte asendada sõnaga „tühistub.“

Aruandja **O. Gustavson**: See parandus on olnud arutamisel mitte ainult redaktsiooni, vaid ka üldkomisjonis. Viimases oli juriste, kes ka katsusid seletada sõna „tühistuma“ samas mõttes nagu seda on täna teinud härra kohtuminister. Teiselt poolt aga leiti, et praktilises tarvitamises seda sõna selles tähenduses ei tarvitata, nagu härra kohtuminister Gabrel on katsunud seletada. Üldkomisjon on vist läinud aastast peale käesolevat sõna tarvitanud järjekindlalt selles mõttes, mida härra kohtuminister ette paneb väljendada sõnadega „kaotab maksvuse“. Sellepärast ei saanud redaktsiooni komisjon käesolevalgi korral käia teist teed, vaid ta pidi jääma kord juba tunnustatud termini juurde. Ma rõhutan veel kord, järjekindlalt on sarnastel puh-

kudel tarvitatud sõna „tühistuma“ ja kunagi varemalt ei ole katsutud seda sõna tõlgitseda nõnda, nagu tuleks tähendatud termini tarvitades lugeda tühistatuks kõik need toimingud, mis teatud seaduse põhjal on toimitud. Ma vaidlen redaktsiooni komisjoni nimel härra kohtuministri ettepaneku vastu.

Kohtuminister **R. Gabrel**: Ma pean seletama, et see ei ole minu välja mõeldud, mis ma siin ette tōin, vaid iga jurist teab, et sellel sõnal on niisugune tähendus juriidilises terminoloogias. Ma arvan, et selle vastu vist keegi vaidlema ei hakka ja kui nüüd härra Gustavson seletab, et harilikus keeles või mitte-juriidilises keeles sellest sõnast küllalt aru saadakse ja teda mõistetakse nii nagu redaktsiooni komisjon ette paneb, siis see ei lükka minu väiteid ümber. Meie ei tee ju siin ilukirjandust, ei kirjuta ajaleheartikleid, vaid seame kokku seadusi ja sealjuures peame ka niisuguseid juriidilisi termine tarvitama nagu see seaduse mõttele vastab. Kui meie seda sõna nii seletame nagu härra Gustavson seda praegu seletas, siis on see igatahes juriidiliste mõistete segiviskamine ja ei ole hea, kui sarnased mõisted segi visatakse ja see seadusest arusaamist raskendab.

J. Hünerson (põl): Koguni arusaamatud on härra kohtuministri poolt tehtud etteheited, nagu oleks redaktsiooni komisjon tahtnud siin juriidilised mõisted segi visata. Ma juhin selle peale tähelepanu, et redaktsiooni komisjonis on ka juriidilise haridusega inimesi ja need on leidnud, et palju täpsem ja otstarbekohasem on seda sõna tarvitusele võtta. Kui nüüd arvatakse mingisugust teist mõistet selle sõnaga ka siduda võivat, nagu härra kohtuminister seletab, siis on ometi lugu niisugune, et see niisama omavoliline mõiste on, nagu see, mis talle igapäevases elus antakse ja mida ka omalt poolt redaktsiooni komisjon on õigeks pidanud. Kui nad nüüd mõlemad omavolilised on, siis on ju ometi otstarbekohasem „tühistub“ sõnale seda mõistet alles jätta, see tähendab, nii läbi viia, nagu endistes seadustes senniajani oleme tarvitanud.

Kohtuminister **R. Gabrel**: Ma seletasin, et see ei ole minu väljamõeldus ja mina ega redaktsiooni komisjon ei saa hakata ümber tegema juriidilist terminoloogiat. See mõiste ei ole üksi meil olemas, vaid ka teistes keeltes, Saksa keeles on ta „Nichtigkeit“ ja Vene keeles „nitshtoshnost“ või „njedjeistvitelnost.“ See on päris kindel asi õigusteaduses ja mittejurist ei saa siin vastu vaidle. Õieti seisab vahe selles, et kui meie ütleme „tühistub“, siis tähend-

dab see seda, et see seadus on algusest peale tühine olnud, nagu poleks teda olemaski olnud. Kui meie aga ütleme „kaotab maksvuse“, siis tähendab see, et ta kaotab maksvuse sest silmapilgust, kui uus seadus maksuma hakkab.

Juhataja A. Rei: Panen redaktsiooni komisjoni kolmanda paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus tagasi lükatud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu redaktsiooni komisjoni parandus 4.

4. § 3, teine rida: val. aj. korra, p. o. Eesti Vabariigi valitsemise ajutise korra § 12-a („Riigi Teataja“ nr. 109—1919. a.).

4. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1 ja 2.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul ühes järgmiste muudatustega:

1. § 53, eelviimane rida: mitte üle ühe, p. o. üks.

2. II osa, teine rida: punktide, p. o. p. p.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

3. sealsamas, kolmas rida: kaotab maksvuse p. o. tühistub.

Kohtuminister R. Gabrel: Austatud Riigikogu liikmed! Samadel motiividel, mis redaktsiooni komisjoni eelmise ettepaneku puhul minu poolt praegu ette toodud, panen ette redaktsiooni komisjoni ettepaneku punkt 3. tagasi lükata ja kõnealoleva seaduse II osa 3. rida jätta muutmata, nii nagu ta III lugemisel on vastu võetud, see on sõnu „kaotab maksvuse“ mitte asendada sõnaga „tühistub“.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **O. Gustavson:** Ma tahtsin tähendada ainult selle hädaohu peale, mis, arvesse võttes kohtuministri seletusi, võiks tekkida. Härra kohtuminister leidis, et tarvitades sõna „tühistub“ tulevad lugeda tühisteks kõik toimingud, mis teatud seaduse põhjal sündinud algusest peale. Järelikult võiks asuda seis-

kohale, et kõik need seadused, mis Riigikogu poolt vastu võetud ja milles leidub sõna „tühistub“, tuleksid, kohtuministri seletusi arvesse võttes, lugeda tühisteks nende maksmapanemisest peale. Igalühel on selge, missugused rängad tagajärjed sellel oleksid. Vast ehk härra kohtuminister seletab lähemalt, kuidas ta, kui jurist ja kohtuminister, oma seisukohalt sellest küsimusest aru saab.

Juhataja A. Rei: Panen redaktsiooni komisjoni paranduse jaatavalt hääletamisele. Kes on tema vastuvõtmise poolt hääletab poolt, kes vastu — vastu. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus 3. tagasi lükatud.

5. Riigiasutuste koosseisude muutmise seaduse redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu redaktsiooni komisjoni parandus.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Riigiasutuste koosseisude muutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmise muudatusega:

1. teine rida: lhk. 282 kustutada.

6. Matmispaikade seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—9.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Matmispaikade seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 2 p. 2 ja § 7: usutunnistusliste ühingu, p. o. usuühingu.

2. § 4, kolmas rida: asutatavate matmispaikade asutamiseks, p. o. kavatsetavate matmispaikade asutamiseks.

3. § 5, teine rida: tuleb ära kuulata, p. o. ära kuulatakse.

4. § 6, teine rida: koha peal, p. o. kohal.

5. § 6, viimane rida: sunduslisel võõrandamisel, p. o. sundvõõrandamisel.

6. § 7, kolmas rida: ära ütlevad, p. o. loobuvad.

7. § 7, viimane rida: valitsemise alla, p. o. valitsemisele.

8. § 10, esimeses reas „sulutakse“ järele võtta a), ja neljandas reas „kõik“ ette võtta b) loetlemise äratäendamiseks.

9. § 11, algus: Selle seaduse, p. o. käesoleva seaduse jne.

Juhataja **A. Rei**: Enne järgmise päevakorra-punkti juurde minemist on sõna erakorraliseks teadaandmiseks rkl. Martna'l.

7. M. Martna **M. Martna** (stp): Väga erakorraline austatud Riigikogu liikmed! teadaanne. Meie oleme täna kahekümnenda aastapäeva juurde jõudnud esimesest Vene revolutsioonist, see on kahekümnenda aastapäeva juurde, mis meil Eestis eriti tähtis on. Ma mõtlen lühidalt meelde tuletada neid aegu, missugused nad sel ajal olid. Need olid ajad, kus Vene valitsus, tsarismi võim nagu viimastes võitluskrampides siples ja neid kramplike tõblemisi saime ka meie tunda ja nende all kannatada. Ma mõtlen revolutsioonilist liikumist, mis 20 aasta eest Tallinnas lahti oli puhkenud. Selle tagajärjel said, nagu teie teate, töölisel teatava liikumisvõimaluse. Nad jõudsid liikumise sisse, mida nad senni omada ei olnud suutnud. Tsaristlik võim oli ometi sedavõrd nõrkenud, et ta iga liikumist, iga mõtte- ja meelevaldust enam alla suruda ei suutnud. Täna sel päeval 20 aasta eest kogusid võimude teadmised töölisel linnast välja, nõndanimetatud Lausman'i heinamaale ja pidasid koosolekut hommikust saadik. Kõneldi poliitilise seisukorra üle, vaieldi nende küsimuste üle mis põnevaks olid läinud ja õhtu poole hakkasid töölisel hulkadena linna koguma. Neil ei olnud teada, et valitsusevõim ja seltskonna esitajad kokku olid leppinud niisugust koosolekut linna keskel mitte lubada. Rahvas, vähemalt üks osa rahvast, tuli selles heas teadmises linna, et siin koosolekut edasi pidada. Rahvahulga kogusid meie praegusele turuplatsile ja koosolek kestis edasi. Ilma et rahvas hädaohtu oleks aimanud, kogusid koosoleku koha ümbrusse sõjaväehulga. Tagant järgi on avaldatud, et politiseivõimud olevat rahvast hoiatanud ja laiali minna käskinud. Igatahes ei saanud see teadaanne rahvahulkadele teatavaks juba sellepärast, et niisuguse suure koosoleku ajal võimalik ei olnud mingisugust sõna ega käsku, mis kõrval öeldi, kuulda. Kas see nõnda ette plaanisetud oli või mitte, seda ei taha mina siin otsustada. Tõsiasi on see, et 16. oktoobril (v. k. järgi) 1905. aastal kell 1/26 õhtul Uuelturnul tuld anda kästi ning rahva peale tuli avati, mille tagajärjel, kui ma ei eksi, 60 inimest surma leidsid ja palju rohkem haavatutena kohalt ära kanti.

Austatud Riigikogu liikmed! Ma panen ette 20. aasta eest tänasel päeval Uuelturnul langenute mälestuseks püsti tõusta, sest need olid ka võitlejad meie iseseisvuse eest.

(Riigikogu liikmed mälestavad püstitõusmisega langenuid.)

Juhataja **A. Rei**: Riigikogu on ühemeelselt austanud 20 aasta eest Uuelturnul langenuid.

8. Seaduseelnõu Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Vain**: Seaduseelnõu veneaegsete riigihoiukassade hoiusummade väljamaksmise kohta — I lugemisel.

1924. aastal. Seega on siis sellest ajast enam kui 1½ aastat möödunud. Teatavasti kaotasid Eesti kodanikud väga suuri summasid sellega, et hoiukassad sõjaajal evakueeriti. Meie Vabariigi Valitsusel on umbkaudseid teateid selle kohta olemas, kui suured need summad olid, teated, mis kogutud inimeste eneste käest, mingisuguste dokumentidega tõendatud. Mis aga puutub sellesse, et nende hoiusummade omanikkudele võiks neid summasid välja maksta, siis kõik Vabariigi Valitsused, kes selle aja kestel riigi eesotsas on püsinud, ei leia seda võimalikuks järgmistel asjaoludel. Esiteks leiab Vabariigi Valitsus, et tõendavad andmed on olemas ainult Põhja-Eesti kohta, kuna aga kõik katsed, Lõuna-Eesti kohta neid samu teateid saada, senni korda läinud ei ole. Pöörati Läti valitsuse poole, et vahest ehk neil läheb korda muude reevakueeritud varanduste seast kätte saada neid hoiuraamatuid, neid dokumente, mis hoiusummade suurust tõendaksid. Kuid Läti valitsusel niisama kui Eesti valitsusel ei ole korda läinud neid dokumente Venemaalt tagasi saada. Sellepärast asusid kõik Vabariigi Valitsused, kes senni ametis olid, seisukohale, et ilma nende tõendavate andmeteta ei ole võimalik nende summade teistsuguse arvestamise järele tagasimaksmisele minna, kui seda senni tehakse, see on 1½ marka rubla eest makstes selles osas, kus see tõendatud on. Et seaduseelnõu esitajatel samuti võimatu oli andmeid tuua seaduseelnõu juurde, ja ka rahaasjanduse komisjon neid oma käest anda ei võinud, siis asus rahaasjanduse komisjon seisukohale, et seaduseelnõu tuleb tagasi lükata.

Teen rahaasjanduse komisjoni nimel sellekohase ettepaneku.

M. Juhkam (tõer): Vabariigi Valitsus ja rahaasjanduse komisjon on toonud seaduseelnõu tagasilükkamiseks mitu põhjendust.

Kõige esimene neist on, et hoiusummasid ei saa välja maksta, sest et kassaraamatuid niisama ka kõiki klientide isiklike arveraamatuid praegu Eestis ei ole. See on tõsi. Aga nende raamatute puudumine ei võiks olla ülesaaamatuks raskuseks. Asi on nii, et kõigil hoiusummade omanikkudel on käes hoiuraamatud, millesse täpselt on sisse kantud kõik summad mitte ainult numbrites vaid sõnades. Nii et kui hoiusummade omanikud esitavad need hoiuraamatud, siis ei saa tekkida kahtlusi ja hoiusummade väljamaksmine ei sünnitaks erilisi raskusi.

Teiseks põhjuseks, miks eelnõu tagasi lükata tuleb, toob rahaasjanduse komisjon ette seda, et uue hoolekandeseaduse ilmumisega langeb loomulikult ära üks väide, mida alla kriipsutasid seaduseelnõu esitajad, nimelt et hoiusummade tasumine lahendaks ühtlasi teataval viisil hoolekandeküsimust. On ju tõsi, et meil hoolekandeseadus vastu võetud. Sama tõsi on aga ka, et hoolekandeseaduse vastuvõtmisega senni lõpmatu vähe kätte on saadud, vist ka vähe kätte saadakse. Hoolekandeseaduses on rida ilusaid asju, muuseas on seal ära keelatud avalik kerjamine. Avalikke kerjajaid võib aga veel leida pea igalpool.

Järgmine põhjus seaduseelnõu vastu on, et eelnõus ei ole ära tähendatud vahekord Vene rubla ja Eesti marga vahel. Eelnõu järgi pidi selle vahekorra ära määrama Vabariigi Valitsus. Kuid selle asja peale võib vaadata nii või teisiti. Võib öelda, et rubla ja Eesti marga vahekorra võib ära määrata eelnõu, seda võib teha aga ka Vabariigi Valitsus. Ka see puudus ei ole niisugune, mille pärast eelnõu tingimata tagasi lükata tuleks. Komisjon oleks võinud siin ette võtta parandusi. Asi on praegu nii, et need hoiusummade omanikud, kes paigutasid oma raha eraasutustesse, on märksa paremas seisukorras teistest, kes paigutasid oma raha riigikassadesse. Sest esimesed on ikkagi kuidagi rahuldatud. Tuleb meeles pidada ka seda, et meil enam-vähem rahuldatud on sõjakahjud. Vene valitsuse poolt tasumata jäänud hoiusummade peale tuleb aga vaadata ka kui sõjakahjude peale.

Huvitav on eriti, et hoiusummade küsimust puudutati ka Tartu rahukonverentsil. Ja just sellega põhjendati muuseas kullandud Venelt. Mina ei ole näinud rahukonverentsi täpseid stenogramme, küll olen aga leidnud ajalehtedest, et selle küsimuse puhul konverentsil Eesti ja Vene delegaatide vahel aset leidis õige traagikoomiline kahekõne:

Piip: Mittermaksmine teeb kahju just meie töötavatele hulkadele.

Joffe: Eesti töötavate hulkade huvi on siin väga küsitav, neil ei võinud hoiurahasid olla.

Piip: Meie töötavad hulgad võtsid osa väikelaenuasutustest.

Joffe: Küsimus on, keda nimetada töötajaks.

Piip: Meil on teada hoiusummasid isegi majateenijatel, rääkimata väikekodanlusest.

Oinas: Meil ei joodud raha läbi, vaid hoiti alal.

Joffe: Meie läheme selles lahku, keda töötajaks lugeda. Et joomine töölisel hoiusummade mittekogumise põhjuseks, seda ütlevad ainult eksploateerijad.

Piip ja Poska: Riigilaenusid ostis meil peasjalikult talurahvas.

Gukovski: Teie tahate tasu kullas; meie pole selles maksnud. Hoiukassade summadest võib rääkida, meie küsime oma valitsuselt järele. Väärtpaberid on aga hoopis teine asi.

Asi lõppes sellega, et venelased maksmast loobusid. 6. jaanuaril panid nad ette Eesti riiklikud nõudmised paushal-summasse kokku võtta.

Üks põhjustest, miks rahaasjanduse komisjon ja valitsus eelnõu tagasi lükkamist nõuab, on see, et seaduse vastuvõtmine toob enesega kaasa tuntavaid kulusid. See on tõsi. Eelnõu kokkuseadjate andmete järele tuleks meil välja maksta umbes 45—50 miljonit rubla. Küsimus on seega — missuguses vahekorras võtta rubla ja mark. Sellest oleneb ära kui suur oleks summa Eesti markades.

Eelnõu järele tuleksid kulud katta Eesti panga puhaskasust. Kui rahaasjanduse komisjoni väited minule vastuvõetavad on, siis kõige vastuvõetavam nendest on see, et viimastel paaril aastal Eesti panga puhaskasuga lood tõepoolest veidi halvemad on, kui oli asi eelnõu esitamisel. Rahaasjanduse komisjon on Riigikogus võrreldes teiste komisjonidega erilisel seisukohal. Kuigi komisjoni väited minule vastuvõetavad, ei taha ma traditsiooni rikkuda ses mõttes, et ettepanekut teha eelnõu vastuvõtmiseks, mis nõuab tuntavaid kulusid ja mille kohta rahaasjanduse komisjon eitava seisukohale asunud. Eelnõu tagasilükkamisega on küsimus edasi lükatud, ei ole aga otsustatud ja tuleb oodata paremaid aegu, mil asi uuesti päevakorraile võib kerkida.

A. Jõeäär (stp): Väga lugupeetud härrad rahvasaadikud! Mina isiklikult pooldan seda seisukohta, et tingimata peaks riik leidma teid Vene hoiukassadesse sisse makstud hoiusummade tasumiseks. Omal ajal kõnelesin sellest riigi eelarve arutamisel ning näitasin ühtlasi teid, mida tuleks tarvitada sellekohaste summade leidmiseks. Nimelt kardan mina, et kui muud abinõu ei leita, kui see, mis käesolevas seaduseelnõus on ette nähtud, nimelt et üks

viindik Eesti panga puhaskasust läheks nende summade tasumiseks, siis nende tasumise võiks väga pika aja peale edasi lükata. Meie teame, et need summad, mis Eesti pank suudab anda, ei ole väga suured, kuna aga hädaline vajadus oleks hoiukassade summade omanikke kiires korras rahuldada. Mina arvan, et ainukene võimalus veneaegsete hoiusummade omanikkude rahuldamiseks oleks vastava eriseaduse väljandmine, millega saaks teisele kihile, nimelt neile inimestele, kellel kõige suurem kasu oli rahakursi langemisest, vastav maks peale pandud. Mina mõtlen siin just neid kinnisvarade ja majade omanikke, kellel on korda läinud oma obligatsiooni-võlgasid tasuda 1½-margalise kursiga. Nad on otsekohe üldsuse kulul end rikastanud. Nad tasusid obligatsiooni-võlad makstes 1000 rubla eest 1500 Emk., see ei ole tõesti nimetamisvääriline summa selle tegeleliku väärtuse tasuks, mis nad omal ajal said. Sellepärast oleks täitsa õiglane ja loomulik, et need inimesed, kes oma rahad hoiukassadesse mahutasid ja sealt siiamani pennigi tagasi pole saanud, nende kinnisvarade omanikkude arvel tasu saaksid. Vastava seaduseelnõu väljatöötamise arvan ma, võiks panna rahaministeeriumi või Vabariigi Valitsuse peale. Kui valitsus aga seda ei tee, võiks Riigikogu rühmade vahel kokku leppida ja vastava seaduseelnõu esitada. Ma arvan, et käesolevas seaduseelnõus sarnast parandust II lugemisel läbi viia ei saa, selle tõttu ei või ma kahjuks selle seaduse vastuvõtmise poolt hääletada. Kuid ma kriipsutan alla ja loodan, et see arvamine üldist poolehoidu leiab, et mingisugune abinõu peab leitud saama Vene hoiukassadesse makstud hoiusummade omanikkude rahuldamiseks. Ma loodan, et Riigikogu abinõusid leiab vastavate summade leidmiseks.

Juhataja A. Rei: Aruandja poolt on ettepanek, seaduseelnõu tagasi lükata. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu tagasi lükatud.

Üldkommissjoni aruandja rkl. Penno puudumise tõttu jääb vahele järgmine päevakorrapunkt — üldise raudtee seaduse §§ 23.—26. muutmisseadus — III lugemisel.

9. Kodakondsusse astumise sooviavalduste pealt võetava maksu seadus — III lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **K. Tamm** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—4.

Kodakondsusesse astumise sooviavalduste pealt võetava maksu seadus.

§ 1. Isikud, kes soovi avaldavad Eesti vabariigi kodakondsust omandada naturalisatsiooni teel ning kodakondsuse seaduses ettenähtud sooviavaldusega siseministri poole pöörvad, maksavad riigikassa arvele ühekordset maksu: need, kes Eesti vabariigi piirides kunni sooviavalduseni vähemalt kaks aastat alaliselt elanud, 2000 marka, kõik teised 3000 marka, mille üle sellekohane kviitung sooviavaldusele juurde lisatakse.

§ 2. § 1-ses tähendatud summad ei käi tagasimaksmise alla sel korral, kui kodakondsusesse astumise sooviavaldaja loobub oma soovist enne asja otsustamist siseministri poolt või kui sooviavaldus tagasi antud, kas põhjusel et sooviavaldaja ei vasta kodakondsuse seaduse § 8. ettenähtud nõudele ajamäära kohta, või et sooviavaldus ei vasta kodakondsuse seaduse §§ 12. ja 13. tähendatud vormilistele nõuetele. Kuid juhtumistel, kui sooviavaldus siseministri poolt eitavalt otsustatud või eelpool tähendatud põhjustel tagasi antud, ei võeta uut maksu sooviavalduse uuendamise korral.

§ 3. Kui isik maksujõuetu, võib siseminister teda vallavalitsuse, politsei, Eesti vabariigi ametliku konsuli või diplomaatilise esitaja poolt antud sellekohase tunnistuse põhjal § 1. tähendatud maksust vabastada.

§ 4. Käesoleva seaduse jõusseastumisega kaotab maksvuse Vabariigi Valitsuse poolt 1. aprillil 1921. a. ajutise valitsmise korra § 12-a põhjal vastuvõetud seadus maksu kohta kodakondsuse palvekirjade pealt („Riigi Teataja“ nr. 22 — 1921. a.)

Juhataja A. Rei: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Kuna üldkommissjoni aruandja on ilmunud, asub Riigikogu vahelejäädud päevakorrapunkti juurde.

10. Üldise raudteeseaduse §§ 23—26 muutmisseadus — III lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **R. Penno** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 23, 24, 25 ning § 26 tühistamine.

Üldise raudteeseaduse §§ 23—26 muutmisseadus.

Üldise raudteeseaduse §§ 23 ja 25 („Riigi Teataja“ nr. 43/44 — 1920. a.) ning §§ 24 ja 26 (S. k. XII köide I jagu 1916. a. väljaanne) muudetakse järgmiselt:

§ 23. Reisija, keda rongis piletita või maksuvueta piletiga leitakse, maksab piletihinna kuni järgmise peatustariifjaamani sõiduraha 15 kilomeetri eest ja trahvi 100 marka.

Reisija, keda leitakse omavoliliselt sõitvat alama klassi piletiga kõrgemas klassis, maksab trahvi 100 marka ja klasside piletihinna vaheraha, arvates pileti väljaande jaamast kuni lähema jaamani, peale kõrgemas klassis sõitmise avalikuks tuleku.

Sissenõutud sõidu- ja trahviraha üle antakse reisijale kviitung.

Märkus. Käesoleva paragrahvi järel sissenõutud trahvirahast läheb pool riigi tuludeks, kuna teine pool antakse sellele ametnikule, kes piletit sõidu avalikuks teinud, peale trahvimise otsuse seadusjõusse astumist.

§ 24. Reisija vabaneb § 23. ettenähtud trahviraha maksmisest järgmistel kordadel:

1) kui tema enne oma ärasõitu on muretsenud väljasõidu jaama korrapidajalt või jaamaülemalt hiljaksjäämise tunnistuse; selle tunnistuse peab reisija esitama esimesel jaamavahel rongijuhile või konduktorile, kes peale selle temalt sisse nõuab sõiduraha 15 kilomeetri pealt ühes 25. margalise lisamaksuga, mis temale õiguse annab sõita kuni järgmise peatuseni tariifi jaamas;

2) sõidupileti ärakaotamise puhul kui see tõendatud, kusjuures reisija on kohustatud uue pileti ostma arvates järgmisest jaamast, peale pileti kaotuse avalikuks tulemist.

§ 25. Piletita sõitja, kes §§ 23. ja 24. ettenähtud sõidu- ja trahviraha või lisamaksu rongijuhile või lähema jaama ülemale ära ei maksa, kõrvaldatakse jaamaülemale korraldusel rongilt ja asja kohta tehakse vastav protokoll, mille põhjal politsei kaudu vastuvaidlemata korras sisse nõutakse sõiduraha ja kahekordne trahv või lisamaks.

Kui protokoll kokkuseadmisel reisijal ei ole oma isiku tõendamiseks dokumenti ette näidata, siis antakse ta politsei korraldusse, isiku kindlakstelemiseks.

Kui reisija trahviga rahul ei ole, on tal õigus raudteevalitsuse vastu kohtuliku nõudmisega esineda ühe kuu jooksul peale trahvi äramaksmist.

Märkus 1. Vanematega ühes sõitvaid alaealisi lapsi rongilt ei kõrvaldata, vaid tehakse piletit sõidu üle vastav protokoll raha sissenõudmiseks.

Märkus 2. Käesoleva paragrahvi järele sissenõutud trahvirahast läheb pool riigi tuludeks, kuna teine pool ühetasa ära jaotatakse sissenõudja politseiametniku ja selle raudtee ametniku vahel, kes piletit sõitmise avalikuks tegi.

§ 26 kaotab maksvuse.

Juhataja **A. Rei**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on eelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

11. Komisjoni- ja vahetalituskontorite kautsjonimäärade seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Tamm** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3.

Komisjoni- ja vahetalituskontorite kautsjoni määrade seadus.

§ 1. Kaubandusseaduses (S. k. XI k. 2 j. § 46 märkus 1-se lisa, §§ 2 ja 8) ettenähtud kautsjonid komisjonikontorite vastutuse ja õige tegevuse kindlustamiseks määratakse I järgu kontoritel 3.000.000 marga ja II järgu kontoritel 1.000.000 marga suuruses.

Vahetalituskontorid ja muud sarnased ettevõtted maksavad kautsjoniks Tallinnas, Tartus ja Narvas 200.000 marka, muudes kohtades 100.000 marka.

Sama seaduse § 5. ettenähtud täiendavaks kautsjoniks määratakse 300.000 marka.

§ 2. Enne käesoleva seaduse jõusseastumist tegutsemiseks luba saanud komisjoni- ja vahetalituskontorid on kohustatud oma kautsjoni summasid, kuue kuu jooksul käesoleva seaduse maksmahakkamise päevast arvates, § 1. ettenähtud määradeni tõstma. Selle nõudmise täitmatajätmisel sulatakse nemad kaubandusseaduse (S. k. XI k. 2 j. § 46 märkus I-se lisa § 6) alusel ja korras.

§ 3. Käesoleva seaduse jõusseastumisega kaotab oma maksvuse seadusandliku delegatsiooni poolt 5. märtsil 1920. a. vastuvõetud seadus komisjonikontorite kohta („Riigi Teataja“ nr. 37/38 — 1920. a.)

Juhataja **A. Rei**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

12. Õpetajate seminaride seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Hariduskomisjoni aruandja **H. Bauer** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Õpetajate seminaride seaduse muutmise seadus.

Riigikogu poolt 6. oktoobril 1923. a. vastuvõetud õpetajate seminaride seadus muudetakse järgmiselt:

§ 4. Lisatakse juurde märkus: „Edaspidise reformeerimise otstarbel sulutakse Tallinna õpetajate seminaari I klass 1925. a. ja II klass 1926. a. augustikuu 1. päevast“.

Juhataja **A. Rei**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

13. Kaubalaeva juhi kutse omandamise seadus — III lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—10.

Kaubalaeva juhi kutse omandamise seadus.

§ 1. Eesti kodanikud, kes soovivad laevajuhi kutset omandada, peavad selleks haridusministeeriumi poolt määratud laevajuhtide eksamikomisjoni ees eksami õiendama. Eksami kavad määrab haridusministeerium kindlaks kokkuleppel teedeministeeriumiga.

§ 2. Laevajuhtide eksamid peetakse iga merikooli juures üks kord aastas — kevadise koolitöö lõpul.

Erakorralisel juhtumisel võib haridusministeerium ka mitme merikooli jaoks ühise eksamikomisjoni ja ühise koha määrata.

§ 3. Laevajuhtide eksamikomisjoni liikmeteks on: koolijuhataja, kes ühtlasi komisjoni esimeheks, kui viimast haridusministeerium eraldi ei ole määranud, haridus- ja teedeministeeriumi esitajad ja selle merikooli õpetajad, kus eksami peetakse, arst ja kooli hoolekogu esitajad.

Eksamikomisjon on otsusvõimne, kui koos on komisjoni esimees, haridus- ja teedeministeeriumi esitajad ja aine õpetaja.

Eksamikomisjoni esimees võib kutsuda haridusministeeriumi loaga eksamikomisjoni liikmeteks veel eriteadlasi.

§ 4. Isikud, kes soovivad eksami õiendada, esitavad komisjoni esimehele palvikirja ja järgmised tunnistused ühes ära kirjadega:

- 1) sündimistunnistus;
- 2) üldhariduse tunnistus;
- 3) tunnistus merikooli vastava klassi lõpetamise kohta või laevajuhi kutsediploom;
- 4) sadamakapteni, konsuli või välisriigi sellekohase asutuse poolt väljaantud ehk kinnitatud merisõidu tsensuse tunnistused.

Isikud, kes teises merikoolis õppinud, või merikoolis üldse õppinud pole (eksternid), esitavad ühes palvekirjaga oma ametlikult õigekestunnistatud päevapildi.

Märkus 1. Tunnistused sõitude üle sõjalaevadel annab välja merijõudude staap.

Märkus 2. Välisriikide ametasutustest väljaantud merisõidu tsensuse tunnistused kinnitab meriasjanduse peavalitsus.

§ 5. Kaubalaeva juhi eksami õiendajad peavad vastama järgmistele tingimustele:

- a) olema Eesti vabariigi kodanikud;
- b) ligisõidu tüürimehe kutse soovijad peavad vähemalt 20 aastat vanad olema ja neil peab olema merikooli esimese klassi lõputunnistus ja merisõite dekimehena 36 kuud, sellest vähemalt 12 kuud dekimehena purilaeval ja 12 kuud ligisõidus ehk kaugemal.

d) ligisõidu kapteni ja kaugesõidu tüürimehe kutse soovijad peavad vähemalt 20 aastat vanad olema ja neil peab olema merikooli II klassi lõputunnistus ja merisõite 48 kuud, sellest vähemalt 24 kuud ligisõidus ehk kaugemal ning 12 kuud dekimehena purilaeval, kusjuures kaugesõidu tüürimehel vähemalt 12 kuud kaugesõitustid peab olema;

e) kaugesõidu kapteni kutse soovijad peavad vähemalt 23 aastat vanad olema ja neil peab olema kaugesõidu tüürimehe diplom, merikooli III klassi lõputunnistus ja sõite kaptenina või tüürimehena kaugesõidu tüürimehe diplomiga 24 kuud, sellest 12 kuud kaugesõidus vähemalt esimese või teise tüürimehena.

Märkus 1. Merisõitude arvestamisel käiakse merikoolide seaduse § 20. järgi („Riigi Teataja“ nr. 137 — 1923. a.).

Märkus 2. Laevajuhtide eksamitele võivad ilmuda ka need merimehed, kel puudub merikooli vastava klassi lõputunnistus, kuid kes vastavad teistele eksaminõuetele. Need merimehed vaadatakse enne eksame arsti poolt läbi merikooli seaduse § 21. korras ja nad õiendavad eksamid merikooli vastava klassi terve kursuse ulatuses.

Märkus 3. Merikoolide seaduse §§ 19. ja 50. ettenähtud juhtumustel lastakse merikooli õpilased kutseksamitele vähema aja sõitudega, kuid kutsediploomid saavad nad alles siis, kui neil kõik vastavale kutsele nõutavad sõidud tehtud.

§ 6. Isikutele, kes laevajuhi eksami rahuldavalt õiendanud ja kellel on nõutavad sõidud, annab eksamikomisjon eksamite protokoll põhjal vastava kutsediploomi. Neile aga, kellel nõutavad sõidud puuduvad, annab eksamikomisjon eksami tunnistuse, mis haridusministeeriumis kutsediploomi vastu ümber vahetatakse alles siis, kui diploomi saajal vastavad sõidud tehtud. Isikud, kelle teadmised eksamikomisjonis nõrgaks tunnistatud, võivad eksamid õiendada uuesti aasta pärast.

§ 7. Eesti vabariigi kodanikud, kes lõpetanud Eesti vabariigi meriväe kadettide kooli või Vene meriväe kadettide korpuse enne 25. okt. 1917. a. (7. nov. 1917. a.) ja riigikeelt oskavad, saavad haridusministeeriumilt, merijõudude juhataja tunnistuse põhjal, vastavad laevajahi diplomid ilma eksamita.

Merijõudude juhataja poolt väljaantud tunnistuses peab tähendatud olema diploomi nõutaja üld- ja eriharidus, sündimisaeg ja merisõidud.

Käesolevas paragrahvis tähendatud isikute merisõidud peavad sõidu piirkonna ja aja suhtes vastama kaubalaeva juhi sõitudele.

§ 8. Eesti vabariigi kodanikud, kes laevajahi eksamid 31. okt. 1909. a. seaduse järgi õiendanud ja veel vastavat diploomi ei ole omandanud, saavad haridusministeeriumilt kutsetunnistuse, kui sõidud vastavad nimetatud seaduse nõuetele.

Eesti vabariigi kodanikkudele Vene merekaubanduse seaduse põhjal enne 25. okt. 1917. a. (7. nov. 1917. a.) väljaantud laevajahi diplomid loetakse maksvaks.

§ 9. Veneaegse kaugesõidu purilaeva kaptenid ja tüürimehed või isikud, kes nende kutsetele vastavad eksamid õiendanud, peavad kaugesõidu tüürimehe või kapteni diploomi saamiseks tegema täiendava eksami astronoomias ja navigatsioonis merikooli II ja III klassi õppekavade ulatuses.

Peale rahuldavat eksami antakse tähendatud isikute selle seaduse § 8. ettenähtud merisõitude normidele vastavalt kas kaugesõidu kapteni või kaugesõidu tüürimehe diplom.

§ 10. Käesoleva seaduse maksamahakamisega tühistuvad kaubandusseaduse (S. k. XI köide, 2 jagu) §§ 184—195.

Juhataja **A. Rei**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

14. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja meeskonna sõidu seadus — III lugemisel. Üdkommisjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—24.

Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja meeskonna sõidu seadus.

§ 1. Kaubalaeva masinajuhtkonda kuuluvad:

- a) I järgu mehaanikud,
- b) II järgu mehaanikud,
- c) III järgu mehaanikud,

- d) I järgu mootor-mehaanikud,
- e) II järgu mootor-mehaanikud,
- f) III järgu mootor-mehaanikud,
- g) assistendid.

Masinameeskonda kuuluvad:

- a) I järgu masinistid,
- b) II järgu masinistid (määrijad),
- c) I järgu kütjad,
- d) II järgu kütjad,
- e) I järgu motoristid,
- f) II järgu motoristid.

§ 2. III järgu mehaaniku diploomi saab isik, kes vähemalt 20 aastat vana, kaubalaeva mehaanikute kooli alamastme kõigis aineis eksami rahuldavalt õiendanud, masinaehituse tehastes või laevaparanduste mehaanika töötubades 24 kuud rahuldavalt töötanud, sellest ajast kuus kuud praktikandina, ja sõitnud aurulaevadel, mille peamasinate võime vähemalt 250 IHP, 6 kuud kütjana ja 12 kuud masinistina, kusjuures sõitudest masinistina 6 kuud ligi- või kaugesõidu laeval.

§ 3. II järgu mehaaniku diploomi saab mehaanik, kes rahuldavalt eksami õiendanud kaubalaeva mehaanikute kooli ülemastme kõigis aineis ja mehaanikuna sõitnud aurulaeval III järgu mehaaniku diplomiga 36 kuud, sellest 12 kuud ligi- või kaugesõidu laeval, mille peamasinate võime vähemalt 500 IHP.

§ 4. I järgu mehaaniku diploomi saab mehaanik, kes sõitnud merel II järgu mehaaniku diplomiga vastaval kohal 24 kuud, sellest vähemalt 12 kuud laeval, mille peamasinate võime mitte alla 1000 IHP.

§ 5. III järgu mootor-mehaaniku diploomi saab isik, kes vähemalt 20 aastat vana ja kaubalaeva mehaanikute kooli mootor-mehaanikute jaoskonna alamastme eksami kõigis aineis rahuldavalt õiendanud, masinaehituse tehastes või mehaanika töötubades rahuldavalt 24 kuud töötanud, sellest kuus kuud mootorite alal praktikandina ja sõitnud: a) aurulaeval, mille peamasinate võime vähemalt 250 IHP, — 2 kuud kütjana ja 6 kuud masinistina, kusjuures sõitudest masinistina — 36 kuud ligi- või kaugesõidu laeval, ja b) mootorlaeval, mille peamootori võime vähemalt 150 IHP, 10 kuud motoristina.

§ 6. II järgu mootor-mehaaniku diploomi saab mehaanik, kes kaubalaeva mehaanikute kooli, mootor-mehaanikute jaoskonna ülemastme eksami kõigis aineis rahuldavalt õiendanud ja III järgu mootor-mehaaniku diplomiga vastaval kohal 36 kuud sõitnud laeval, mille peamootorite võime vähemalt 200 EHP, kusjuures sõitused ligi- või kaugesõidu laeval 12 kuud olema peab.

§ 7. I järgu mootor-mehaaniku diplomiga saab mootor-mehaanik, kes ligi- või kaugesõidu laeval sõitnud II järgu mootor-mehaaniku diplomiga vastaval kohal 24 kuud, sellest 12 kuud laeval, mille peamootorite võime vähemalt 500 EHP.

§ 8. Assistentiks võib olla isik: 1) kes 24 kuud masinaehituse tehastes või laevaparanduse mehaanika töötubades rahuldavalt töötanud, ning sõitnud laeval, mille peamasinate võime vähemalt 250 IHP, 24 kuud masinistina ja 12 kuud kütjana, kui tema rahuldavalt vastava eksami õiendanud või 2) isik, kes kaubalaeva mehaanikute kooli alamastme eksami kõigis aineis rahuldavalt õiendanud ja 12 kuud masinaehituse tehastes või laevaparanduste mehaaniku töötubades rahuldavalt töötanud ning sõitnud 6 kuud masinistina ja 6 kuud kütjana laeval, mille peamasinate võime vähemalt 250 IHP.

Assistentide eksamikava ja eksamikomisjoni koosseisu määrab teedeminister.

§ 9. II järgu kütjaks võib olla isik, kes vähemalt 18 a. vana.

§ 10. I järgu kütjaks võib olla isik, kes 12 kuud sõitnud laeval kütjana.

§ 11. II järgu masinistiks võib olla isik, kes sõitnud aurulaeval 12 kuud kütjana.

Isikutel, kes kaubalaeva mehaanikute kooli alamastme eksami rahuldavalt õiendanud, on õigus sõita II järgu masinistina, kui nad sõitnud vähemalt 2 kuud kütjana.

§ 12. I järgu masinistiks võib olla isik, kes vähemalt 9 kuud mehaaniku töötubades rahuldavalt töötanud ning sõitnud 18 kuud masinistina ja 6 kuud kütjana laeval, mille peamasinate võime vähemalt 250 IHP.

§ 13. II järgu motoristiks võib olla isik, kes mehaanika töötubades mootorite alal 12 kuud rahuldavalt töötanud.

§ 14. I järgu motoristiks võib olla isik, kes motoristina 12 kuud sõitnud laeval, mille peamootorite võime vähemalt 40 EHP, ja pärast sõitu 6 kuud laeval rahuldavalt töötanud mehaanika töötubades mootorite alal.

§ 15. Sõjalaevastiku masinistil ja ruumimasinistil on kaubalaevastiku I järgu masinisti õigused, kui nemad 24 kuud laevas masinistina sõitnud.

Sõjalaevastiku kütjal on kaubalaevastiku I järgu kütja õigused, kui tema 12 kuud laevas kütjana sõitnud.

Sõjalaevastiku motoristil on kaubalaevastiku I järgu motoristi õigused, kui tema laevas motoristina 24 kuud sõitnud, sellest 12 kuud laevas, mille peamootorite võime vähemalt 40 EHP.

Sõjalaevastiku masina allohvitseril on kaubalaevastiku assistendi õigused, kui tema laevas masinistina 36 kuud sõitnud, sellest 24 kuud masina allohvitseri kohal.

Sõjalaevastiku diplom-inseneer-mehaanikul on kaubalaevastiku I järgu mehaaniku ja I järgu mootor-mehaaniku õigused.

Tegelikul mere-inseneer-mehaanikul on kaubalaevastiku II järgu mehaaniku ja II järgu mootor-mehaaniku õigused. Peale 12 kuu sõitu laeva vanema mehaaniku kohal omandab ta kaubalaevastiku I järgu mehaaniku ja I järgu mootor-mehaaniku õigused.

§ 16. Sõjalaeval sõitustest võetakse arvesse ainult tegelik sõiduaeg.

§ 17. Sõjalaevastiku masinajaoskonna vanema kohal teeniv kaubalaeva mehaanik saab sõidu mõttes kaubalaevastiku III järgu mehaaniku õigused.

§ 18. Mehaanikute diplomid, assistentide ja meeskondade tunnistused antakse välja kindlaksmääratud vormi järele teedeministriumist meriasjanduse peavalitsuse ettepanekul.

§ 19. Kaubalaevad jaotatakse liikumisjõu järgi liikidesse:

1) masina jõuga liikuvad, kui laev ainult masina jõul liigub või kui masina jõu kõrval purjesid tarvitatakse abijõuna;

2) purilaevad, kui laev ainult purjede abil liigub, või kui purjede kõrval masinat tarvitatakse abijõuna;

3) praamid, kui laev liigub teiste laevade abil või muu jõuga, mis väljaspool laeva.

§ 20. Sõidu piirkonna järgi jagunevad kaubalaevad:

1) sisesõidu laevaks — kui laev sõidab vabariigi jõgedel ja järvedel;

2) kohaliku sõidu laevaks — kui laev sõidab sadamast 10 meremiili raadiuse piirkonnas;

3) rannasõidu laevaks — kui laev sõidab Eesti territoriaal vetes ning Soome ja Riia lahes;

4) ligisõidu laevaks — kui laev sõidab Baltimeres ühes lahtedega, Kategatis, Skagerakis kunni Skagen - Lindesnesi liinini ja läbi Kiili kaanali kunni Elbe jõesuuni;

5) kaugesõidu laevaks — kui laev sõidab väljaspool ligisõidu piirkonda.

§ 21. Kaugesõidu laeval peab olema mehaanikuid ja assistente:

1. Prahiläeval, mille peamasinate võime kunni 1000 IHP — kaks mehaanikut ja üks assistent, kellest

I mehaanik II järgu diplomiga,
II mehaanik III järgu diplomiga.

2. Reisijate laeval, mille peamasinate võime kunni 1000 IHP — kolm mehaanikut, kellest

- I mehaanik I järgu diplomiga,
- II mehaanik II järgu diplomiga,
- III mehaanik III järgu diplomiga.

3. Prahilaeval, mille peamasinate võime 1001—4000 IHP — kolm mehaanikut ja üks assistent, kellest

- I mehaanik I järgu diplomiga,
- II mehaanik II järgu diplomiga,
- III mehaanik III järgu diplomiga.

4. Reisijate laeval, mille peamasinate võime 1001—4000 IHP — kolm mehaanikut ja kaks assistenti, kellest

- I mehaanik I järgu diplomiga,
- II mehaanik II järgu diplomiga,
- III mehaanik III järgu diplomiga.

5. Prahilaeval, mille peamasinate võime üle 4000 IHP — kolm mehaanikut ja kaks assistenti, kellest

- I mehaanik I järgu diplomiga,
- II mehaanik II järgu diplomiga,
- III mehaanik III järgu diplomiga.

6. Reisijate laeval, mille peamasinate võime üle 4000 IHP — neli mehaanikut ja kolm assistenti, kellest

- I ja II mehaanik I järgu diplomiga,
- III mehaanik II järgu diplomiga,
- IV mehaanik III järgu diplomiga.

§ 22. Ligisõidu laeval peab olema mehaanikuid ja assistente:

1. Prahilaeval, mille peamasinate võime kunni 250 IHP — üks mehaanik III järgu diplomiga ja kaks assistenti.

2. Reisijate laeval, mille peamasinate võime kunni 250 IHP — kaks mehaanikut III järgu diplomiga ja üks assistent.

3. Prahilaeval, mille peamasinate võime 251—500 IHP — kaks mehaanikut ja üks assistent, kellest

- I mehaanik III järgu diplomiga,
- II mehaanik III järgu diplomiga.

4. Reisijate laeval, mille peamasinate võime 251—500 IHP — kaks mehaanikut ja üks assistent, kellest

- I mehaanik II järgu diplomiga,
- II mehaanik III järgu diplomiga.

5. Prahilaeval, mille peamasinate võime 501—1000 IHP — kaks mehaanikut ja üks assistent, kellest

- I mehaanik II järgu diplomiga,
- II mehaanik III järgu diplomiga.

6. Reisijate laeval, mille peamasinate võime 501—1000 IHP — kolm mehaanikut, kellest

I ja II mehaanik II järgu diplomiga,
III mehaanik III järgu diplomiga.

7. Reisijate ja prahilaevadel, mille peamasinate võime üle 1000 IHP — peab mehaanikute ja assistentide arv vastama samasuguste kaugesõidu laevade mehaanikute ja assistentide arvule.

§ 23. Rannasõidu laeval peab olema mehaanikuid ja assistente:

1. Prahilaeval, mille peamasinate võime 250 IHP — üks mehaanik II järgu diplomiga ja üks assistent.

2. Reisijate laeval, mille peamasinate võime kunni 250 IHP — üks mehaanik III järgu diplomiga ja kaks assistenti.

3. Prahilaeval, mille peamasinate võime 251—750 IHP — kaks mehaanikut III järgu diplomiga ja üks assistent.

4. Reisijate laeval, mille peamasinate võime 251—750 IHP — kaks mehaanikut ja üks assistent, kellest

- I mehaanik I järgu diplomiga,
- II mehaanik III järgu diplomiga.

5. Reisijate ja prahilaevadel, mille peamasinate võime üle 750 IHP, peab mehaanikute ja assistentide arv vastama samasuguste ligisõidu laevade mehaanikute ja assistentide arvule.

§ 24. Sisesõidu laeval peab olema mehaanikuid ja assistente:

1. Prahilaeval, mille peamasinate võime kunni 250 IHP — üks assistent.

2. Reisijate laeval, mille peamasinate võime kunni 250 IHP — üks mehaanik III järgu diplomiga.

3. Prahilaeval ja reisijate laevadel, mille peamasinate võime üle 250 IHP — üks mehaanik III järgu diplomiga ja üks assistent.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

„§ 25. Mootor- ja purilaevadel ning praamid, millel plahvatusmasinad ja diislid, peab olema mootor-mehaanikuid või motoriste:

1. Laeval, mille peamootorite võime kunni 150 EHP — üks I järgu motorist.

2. Laeval, mille peamootorite võime 151—200 EHP — üks III järgu mootor-mehaaniku diplomiga.

3. Laeval, mille peamootorite võime 201—300 EHP — kaks mootor-mehaanikut, kellest

I mehaanik II järgu mootor-mehaaniku diplomiga,

II mehaanik III järgu mootor-mehaaniku diplomiga.

4. Laeval, mille peamootorite võime 300—500 EHP — kolm mootor-mehaanikut, kellest

I mehaanik II järgu mootor- mehaaniku diplomiga,

II mehaanik III järgu mootor-mehaaniku diplomiga,

III mehaanik III järgu mootor-mehaaniku diplomiga.

5. Laeval, mille peamootorite võime üle 500 EHP — kolm mootor-mehaanikut, kellest

I mehaanik I järgu mootor-mehaaniku diplomiga,

II mehaanik II järgu mootor-mehaaniku diplomiga,

III mehaanik III järgu mootor-mehaaniku diplomiga.

Märkus. Kalapaadid, mille mootorite võime alla 25 EHP, ei käi käesoleva paragrahvi alla“.

Käesoleva paragrahvi p. 4-as on üks väike viga, mis nähtavasti paljunduse juures tekkinud. Peab olema 301—500 EHP, aga mitte 300—500 EHP, see on puht redaktsiooniline viga.

Juhataja **A. Rei**: § 25-as p. 4-as peab olema „300“ asemel „301“. Hääletamisele tuleb § 25. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 25 vastu võetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 26—33.

§ 26. Ujuval iseliikival kraanal, tõste-laeval ning iseliikival süvendajal peab olema üks III järgu mehaanik.

§ 27. Jälõhkujatel, pääste- ja külmetus-masinatega varustatud ning muudel sarnastel erilaevadel võetakse mehaanikute ja assistentide arvu määramisel aluseks laeva spetsiaal mehanismide ja peamasinat koguvõime ning sõidupiirkond.

§ 28. Kohalikud reisijate ja veduralaevad komplekteeritakse mehaanikute ja assistentidega, nagu vastavad sisesõidu prahilaevad.

§ 29. Masinajõuga liikuv laev, millega reisijate praame veetakse, komplekteeritakse mehaanikute ja assistentidega nagu vastav reisijate laev.

§ 30. Mehaanikud, assistendid ja motoristid §§ 21—29 ettenähtud arvul Eesti vabariigi lipu all sõitvatel laevadel peavad olema Eesti vabariigi kodanikud ja mõistma riigikeelt.

§ 31. Kui vastava diplomiga mehaanikud tarvilikul määral ei leidu, on teedeministril õigus oma määrustega ajutiselt suurendada ühe astme võrra mehaanikute, assistentide ja motoristide sõiduõigusi. Määrused avaldatakse „Riigi Teatajas“.

§ 32. Kaubalaeva mehaanikute 31. oktoobri 1909. a. seaduse 4 jao põhjal väljaantud tunnistused on sõiduõiguse mõttes mehaaniku diplomiga üheväärilised. Samuti jäävad maksvaks Eesti vabariigi asutuste poolt laevamehaanikute kooli põhikirja („Riigi Teataja“ nr. 83/84—1920. a.) §§ 11, 12 ja 13 põhjal senni väljaantud tunnistused ja diplomid ning kõik diplomid ja õigused diplomide saamiseks, mis omandatud enne 25. okt. 1917. a. (7. nov. 1917. a.).

§ 33. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotavad maksvuse kaubanduse seaduse (S. k. XI köide, 2 jagu) §§ 195¹—195¹⁴.

Juhataja **A. Rei**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

15. Riigi 1925. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmermann** (loeb): „Riigi 1925. a. lisaelarve nr. 1“.

„Riigi 1925. a. lisaelarve nr. 1“. Rahaasjanduse komisjonis lükati tähendatud lisaelarve tagasi. Temas on sõjaväe õpetajate-vaimulikkude palgad 326 tuhande marga suuruses. Kuna need palgad elarve juures Riigikogu poolt tagasi lükati, lükkas käesoleva seaduse tagasi ka rahaasjanduse komisjon. Nüüd aga I lugemisel Riigikogu poolt vastu võetud ei saa sel seadusel tegelikku tähtsust olla, sest nüüd on aasta lõpp ja seda summat on võimatu välja anda. Teisest küljest koormaks see summa asjata riigi eelarvet; summad saavad kinni pandud ja neid ei saa tululikkudele otstarvetele välja anda. Sellepärast teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku selle seaduse pealkiri tagasi lükata.

Juhataja **A. Rei**: Tagasilükkamise ettepanek on eitav ja see ei tule hääletamisele. Pannem jaatava ettepaneku, pealkirja vastuvõtmise ettepaneku, hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 33, vastu 38 häält. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: seaduseelnõu pealkirja poolt on 27 häält, vastu 44, seega on seaduseelnõu pealkiri tagasi lükatud.

Aruandja **J. Zimmermann** (loeb):

„KULUD.

1 osa.

Suurendamine.

KORRALISED KULUD.

Sõjamineisterium.

§ 1. Palgad:

a) palk Mk. 326.300.—

Kokku sõjamineisterium Mk. 326.300.—“

Rahaasjanduse komisjoni arvas tarvilikuks seaduseelnõu tagasi lükata.

Juhataja **A. Rei**: Panen seaduseelnõu teksti hääletamisele. Kes komisjoni seisukohaga ühinevad, need hääletavad järjekult vastu, kes ettepannud lisaeelarve vastuvõtmise poolt, et sõjamineisteriumi kulusid suurendada palkade arvel 326.300 marga võrra, neil tuleb poolt hääletada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu tekst tagasi lükatud.

16. Aktsiisi Üldkomisjoni aruand-
seaduse § 1110 ja rkl. Holberg ei ole ko-
ja 1111. muut- hal, sõna on üldkomisjoni
mise seadus — esimehel rkl. Jõeäär'il.

II lugemisel. Aruandja **A. Jõeäär**
kannab ette ja eraldi
hääletamisel võetakse vastu nähtava
enamusega seaduseelnõu pealkiri ja I
osa § 1110.

Aktsiisi seaduse § 1110. ja 1111. muutmise
seadus.

I.

Aktsiisi seaduse (Sead. kogu V köide) §§
1110 ja 1111 muudetakse järgmiselt:

§ 1110. Süüdlast alkoholiliste jookide
müümise ilma sellekohase loa või patendita
karistatakse: rahatrahviga viiest tuhandest kun-
ni kahekümnetuhande margani. Selle süüteo
kordamisel karistatakse süüdlast: rahatrahviga
kümnest tuhandest kunni viiekümnetuhande
margani.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 1111. Süüdlast ilma sellekohase loa
või patendita alkoholiliste jookide müümises,
kui see temal äriasjaks oli karistatakse rahatrah-
viga kahekümnest tuhandest kunni viieküm-
netuhande margani ja vangistusega kahest
kuust kunni kuue kuuni. Peale selle nõutakse
temalt sisse patendihind vastavalt patendi-
maksu seaduses tähendatud müügikohtade lii-
kide määradele, piirituse ja viinamüügi puhul
aga patendihind kõigi alkoholiliste jookide
müügi õiguse eest.

Juhataja **A. Rei**: Sõna on rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp): Lugupeetud rahvasaa-
dikud! Panen ette § 1111. viiendas reas sõna

„ja“ asemel võtta „või“ ja sama rea lõpul juur-
de lisada peale sõna „kuuni“ sõnad „või mõle-
matega koos“.

Käesolev paragrahv näeb ette kaks karis-
tust, rahatrahvi ja vangistuse. Oleks soovitat
kohtunikule jätta võimalus määrata kas mõle-
mad karistused koos või ainult üks neist, sest
meil on ilma selletagi vangimajad inimesi tun-
gil täis ja need kuriteod, mis siin ette nähtud,
endis väga suurt seltskondlikku hädaohtu ei si-
salda. Loodan, et see ettepanek neil motiivi-
del vastu võetakse.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Jõeäär'i poolt on
ettepanek, käesoleva paragrahvi viiendas reas
võtta sõna „ja“ asemel „või“ ja sama rea lõpul
sõna „kuuni“ järele sõnad „või mõlematega
koos“. Siin on kaks ettepanekut. Kuna lahus
hääletamist ei nõuta ja need ettepanekud tea-
tava terviku moodustavad, siis tulevad nad
ühekorraga hääletamisele. (Hääletatakse.)
Nähtava enamusega on ettepanek vastu
võetud. Panen § 1111 parandatud kujul hää-
letamisele. (Hääletatakse.) Nähtava ena-
musega on § 1111 parandatud kujul
vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

II.

„Käesolev seadus hakkab maksma 1. jaa-
nauril 1925. a.“

Siin teeksin ettepaneku tähtajana, mil sea-
dus maksma hakkab, võtta 1. jaanuar 1926. a.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja
poolt on ettepanek, seaduse maksmahakkamise
tähtaeg parandada, võttes 1925. a. asemel 1926.
a. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega
on ettepanek vastu võetud. Panen hää-
letamisele seaduse II osa ühes vastuvõetud
parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava
enamusega on seaduseelnõu II osa
parandatud kujul vastu võetud.

17. Perekonna- Üldkomisjoni aru-
seisu seadus — andja **O. Gustavson**
II lugemisel. (loeb):

§ 8. Perekonnaseisu
ametnikkudeks võivad olla ainult Eesti kodani-
kud, kellel algkooli 6-aastasele kursusele vas-
tav haridus ja kes riigikeelt mõistavad.

Erandeid kodakondsuse nõudest võib lubada
Vabariigi Valitsus perekonnaseisu ametnik-
kude-vaimulikkude kohta.

L. Raudkepp (krst): Selles paragrahvis
tuleb väike kurioosum ette, nimelt kui meie

teda nii loeme: „Perekonnaseisu ametnikkudeks võivad olla ainult Eesti kodanikud, kelle haridus vastab algkooli 6 klassile ja kes riigikeelt oskavad,“ siis võib selles nii aru saada, et kui kellegil on kõrgem haridus kui 6-klassilise algkooli haridus, siis ei või ta perekonnaseisu ametnikuks olla. Mina ettepanekut mingisugust ei tee, ei loe seda praegusel juhtumisel oma ülesandeks, aga ma tahtsin ainult tähendada, et seaduse tekst nii kõlab, et siin arusaamatus võimalik on.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 8. teine lõige välja jätta, sest kui peaks III lugemisel vastu võetama § 7. juures minu ettepanek, siis on iseenesest arusaadav, et see II lõige ülesandeks muutub ja tuleb ta välja jätta.

Juhataja **A. Rei**: Sõna on aruandjal.

Aruandja O. Gustavson: Ma leian, et härra Raudkepp'i kartus põhjendatud ei ole. Sõna „ainult“ ei käi haridusliku tsensi kohta, vaid kodakonduse kohta. Mulle näib, et tähendatud sõna siin päris selge on ja arusaamatusi ei tekita.

Juhataja **A. Rei**: On tehtud parandus-ettepanek rkl. Jõeäär'i poolt, käesoleva paragrahvi teine lõige välja jätta. Sõna on aruandjal.

Aruandja O. Gustavson: Aga kui siiski arvatakse, et redaktsioon selgusetu on, siis teen ettepaneku § 8. esimeses lõikes pärast sõna „kellel“ ligi lisada sõna „vähemalt“.

Juhataja **A. Rei**: Käesoleva paragrahvi kohta on tehtud kaks parandus-ettepanekut. Aruandja poolt — võtta sisse sõna „vähemalt“ ja teiseks rkl. Jõeäär'i poolt paragrahvi teine lõige välja jätta. Panen hääletamisele rkl. Jõeäär'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Vastu on nähtav enamusega, — seega on rkl. Jõeäär'i ettepanek tagasi lükatud. Panen aruandja ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Panen § 8. vastuvõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 8. ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja O. Gustavson kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 9.

§ 9. Perekonnaseisu ametniku ametruum peab olema avatud vähemalt 1 kord nädalas. Lahtioleku peavad ja tundidest teatatakse siseministriumile ning ametruumis avalikult väljapandud teadaandega kodanikkudele.

Aruandja O. Gustavson (loeb):

§ 10. Omavalitsuse perekonnaseisu ametnikkude kohta on maksev üldine omavalitsuste järelvalve kord. Perekonnaseisu ametnikud-vaimulikud alluvad järelvalve korras otsekohe siseministriumile.

Oma tegevuse eest vastutavad perekonnaseisu ametnikud riigiteenijatega ühesugustel alustel.

A. Jõeäär (stp): Kooskõlas endiste ettepanekutega panen ette § 10. välja jätta lause: „Perekonnaseisu ametnikud-vaimulikud alluvad järelvalve korras otsekohe siseministriumile.“

L. Raudkepp (krst): Niipalju kui mina aru saan, ei ole tarvis härra Jõeäär'i ettepanekut hääletada, sest see on eelmistes paragrahvides juba jaatavalt otsustatud.

Juhataja **A. Rei**: Ma arvan, et ei ole tarvis seda ettepanekut hääletada, sest kui III lugemisel peaks vastu võetama teistsugused ettepanekud, kui II lugemisel vastu võeti, siis on nendega ühenduses võimalik automaatselt vastavaid parandusi vastavates paragrahvides teha, ilma et vaja oleks hääletada. Sellepärast arvan, et rkl. Jõeäär'i ettepanek hääletamisele ei tule. Panen § 10. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 10 vastu võetud.

Aruandja O. Gustavson (loeb):

III peatükk.

Perekonnaseisu dokumendid.

§ 11. Perekonnaseisu ametnikud peavad järgmisi raamatuid:

- aktiraamat sündimiste registreerimiseks;
- aktiraamat abielude registreerimiseks;
- aktiraamat suremiste registreerimiseks;
- protokolliraamat.

Peale selle peavad omavalitsuse perekonnaseisu ametnikud perekonnaregistrit, perekonnaseisu ametnikud-vaimulikud aga aktideregistrit.

Aktiraamatud peetakse kahes, protokolliraamat ja perekonna- ning aktideregister ühes eksemplaaris.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 11. pärast „c) protokolliraamat“ — juurde lisada „f) perekonnaregister“ ning välja jätta lõige: „Peale selle peavad omavalitsuse perekonnaseisu ametnikud perekonnaregistrit, perekonnaseisu ametnikud-vaimulikud aga aktideregistrit.“ Viimastest reast välja jätta sõnad „ning aktide“.

Juhataja A. Rei: Käesoleval juhtumisel rkl. Jõeäär'i ettepanek ei ole üksnes tarvilik selle paranduse mõttele vastavalt, mis kodukorra § 77. seletuse järele iseenesest automaatselt peaks vastu võetama, vaid käesolev parandus toob ka teisi muudatusi, sellepärast ma arvan, et käesolev parandus tuleb eriti hääletamisele. Asun rkl. Jõeäär'i ettepaneku hääletamisele. Rkl. Jõeäär'i ettepanek on järgmine: „Panen ette § 11. juurde lisada pärast sõnu: „c) protokolliraamat“ — „f) perekonnaregister“. Välja jätta lõige: „Peale selle peavad omavalitsuse perekonnaseisu ametnikud perekonnaregistris, perekonnaseisu ametnikud-vaimulikud aga aktideregistris“. Viimasest reast välja jätta sõnad: „ning aktide.“ Lahus üksikute paranduste hääletamist, mis rkl. Jõeäär'i ettepanek sisaldab, ei nõuta, siis arvan, et neid võib koos hääletada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Panen § 11. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 11 vastu võetud.

Aruandja O. Gustavson kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § 12 ja § 13.

§ 12. Aktiraamatute esimesed eksemplaarid peetakse köidetud raamatutena, mis lehtede kaupa nummerdatud, nõuritud ning kinnitatud siseministeeriumi poolt; teised eksemplaarid — lahtiste lehtedena esimeste eksemplaaride lehekülgede numbritele vastavate lehekülgede numbritega.

§ 13. Aktiraamatute teised eksemplaarid saadetakse hoiule siseministeeriumi iga aasta lõpul seitsme järgmise päeva jooksul.

Aruandja O. Gustavson (loeb):

§ 14. Iga sündimise, abiellumise ja suremise kohta kirjutatakse vastavasse aktiraamatusse sellekohane akt, tähendades akti järjekorra numbrit ja tegemisaega; akt kirjutatakse ühe käekirjaga algusest lõpuni, ilma tühjade kohtadeta ridadel; parandused õiendatakse enne vastavaid allkirju.

Märkus: Iga sündimise, abiellumise ja suremise kohta täidab perekonnaseisu ametnik akti kokkuseadmisel vastavad statistilised teatelehed ning saadab need riigi statistika keskbüroole siseministri poolt määratud korras ja tähtaegadel.

L. Raudkepp (krst): Ma teen järgmise ettepaneku: „Võtta § 14. I märkuseks: Märkus 1. Ametnik-vaimulik tähendab iga sündimise, abiellumise ja suremise kohta aktiraamatust ära, kus, mis ajal ja kelle poolt toimetati kodanlisele registratsioonile järgnev kiriklik ristimine, laulatus või matmine.“

Meil võivad lahkuminevad vaated olla selle kohta, mis rahva tahtmisele vastab või mitte. Igatahes niipalju võib konstateerida, iseäranis nende teadete järele, mis kogudustelt on tulnud, et enam-vähem on üldine lootus sarnane, et Riigikogu perekonnaseisu seaduse niisugusel kujul vastu võtab, mis rahvale vastuvõetav on. Mis koguduste poolt soovitakse, käib ka perekonnaseisu seaduse kohta ja sellest võiksin ma paar rida ette lugeda, näiteks mida on otsustanud Mehikoorma täiskogu. Seal otsustati, et registreerimine, koguduste kätte jäetaks, nagu ta on, et uue korralduse läbi rahvale asjata tüli ja koormat peale ei pandaks väheste usu- ja kirikuvastaste soovil.“ Et praegusel juhtumisel neid koguduse liikmeid kes kiriku vastu, õige vähe on, siis on praegusel juhtumisel asi väga selge, et see resolutsioon, mida ma ette tõin, on tõesti koguduste arvamine ja lootus. Kogudused ei tahaks kuidagi viisi nende väheste poolt vastuvõetud seaduse järele käia, mis vaimulikkude ametitallituste vastu on. Pealegi tuleks tüli juurde selle läbi, et igakord, kui keegi vaimuliku juures on käinud, peaks endale kaks tunnistust võtma: ühe kodanlise akti kohta, — teise, mille ta peaks ette näitama kiriklikkudele ametnikkudele õpetajatele või preestritele. Oleks ometi palju lihtsam, kui mõlemad aktid oleksid ühel tunnistusel ära tähendatud. Seepärast rahva soovile vastu tulles teen ma selle ettepaneku.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Gustavson: Komisjoni nimel pean ma tehtud paranduse vastu vaidlema. See on sisuliselt sarnane, mis mitte hästi ei istu käesolevasse seadusesse selle praegusel kujul. Käesolevas seaduses on läbi viidud põhimõte, et registreerimine on puhtkodanline akt. Vaimulikul toimingul, mis võidakse pärast vastava akti kokkuseadmist toimetada, ei ole mingit juriidilist tähendust. Sellepärast ei saa ma ka aru, mispärast tarvis oleks üht dokumenti koormata teadetega, millistel tegelikus elus absoluut mingit praktilist väärtust ei ole. Minu meelest osutuks sarnane osa aktis täiesti tarbetuna ja asjata koormana. Peale selle tooks see kaasa teatud vahetegemise tarve omavalitsuste perekonnaseisu ametnikkude ja ametnikkude-vaimulikkude vahel. Härra Raudkepp'ki ei tule ju nõudma, et ka omavalitsuste perekonnaseisu ametnikud peaksid vastavad märkused oma akti sisse kandma. Seda peavad tegema vaid vaimulikud. Teiste sõnadega: siseministeerium peaks kahesugused vormulaarid välja töötama. (J. Lattik, krst: No-jah, mis sest siis on?!) Aga just Teie mehed kurtsidki, et see uus kord liig kalliks

minevat. Ma vaidlen üldkommisjoni nimel tehtud paranduse vastu.

Juhataja A. Rei: Rkl. Raudkepp'i poolt on tehtud ettepanek võtta § 14. I märkuseks: „Märkus 1. Ametnik-vaimulik tähendab iga sündimise, abiellumise ja suremise kohta aktiraamatus ära, kus, mis ajal ja kelle poolt toimetati kodanlisele registratsioonile järgnev kiriklik ristimine, laulatus või matmine.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun § 14. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 14 vastu võetud.

Aruandja O. Gustavson kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 15.

§ 15. Aktiraamatu alguses on tähestik, kuhu märgitakse iga isiku perekonnanimi ning nimi, kelle kohta akt tehtud, ja raamatu lehekülj, kus akt seisab.

Aruandja O. Gustavson (loeb):

§ 16. Perekonna- ja aktideregistrid peetakse köidetud raamatutena, mis lehtede kaupa nummerdatud ning köidetud siseministeeriumis.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 16. esimeses reas kustutada sõnad „ja aktide“.

Juhataja A. Rei: Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek § 16. esimeses reas kustutada sõnad „ja aktide“. Seda ettepanekut ma hääletamisele ei pane, sest III lugemisel võib selle ettepaneku automaatselt käesolevasse paragrahvi, sisse võtta — kodukorra § 77. seletuste punkt 2. põhjal, — kui vastav parandus eelmistes paragrahvides vastu võetakse. Asun § 16. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 16 vastu võetud.

Aruandja O. Gustavson (loeb):

§ 17. Iga sündinud kodaniku jaoks avatakse perekonnaregistris erilehekülj selles omavalitsuses, kus sündinu vanemate nimekirju peetakse.

Aktideregistris avab perekonnaseisu ametnik erilehekülje ainult nende sündinute kohta, kelle sündimine tema juures registreeritud.

Registrite tähestikku peetakse kaardi süsteemi järele.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 17. II lõige välja jätta ja viimases reas sõna „registre“ asemel võtta „registri“.

Juhataja A. Rei: Rkl. Jõeäär'i poolt on tehtud kaks ettepanekut. Esiteks käesoleva paragrahvi teine lõige välja jätta ja teiseks viimases reas sõna „registre“ asemele võtta „registri“. Esimese paranduse kohta arvan, et see samuti nagu eelmiste paragrahvide juures ei tarvitse praegu hääletamisele tulla, sest et õigus on III lugemisel niisugust parandust teha kodukorra § 77. seletuste p. 2. põhjal sel juhtumisel, kui see seisukoht eelmiste paragrahvide juures vastu võetakse. Teine ettepanek ei ole aga niisugune, mis automaatselt tuleks kodukorra § 77. seletuste punkt 2. põhjal läbi viia, sellepärast tuleb see ettepanek hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Panen § 17. ühes vastuvõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 17 vastu võetud.

Aruandja O. Gustavson (loeb):

§ 18. Aktiraamatute, protokolliraamatute ja perekonna- ning aktideregistrite ning tähestiku, kui ka selle seaduse põhjal väljaantavate tunnistuste vormid määrab Vabariigi Valitsus siseministri ettepanekul.

Märkus. §§ 14 ja 49 märkustes tähendatud statistiliste teatelehtede vormid kinnitab siseminister riigi statistika keskbüroo ettepanekul.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 18. teises reas kustutada sõnad „ning aktide“.

Juhataja A. Rei: Ka käesolev rkl. Jõeäär'i ettepanek kuulub nende ettepanekute liiki, mis minu arvates iseseisvalt hääletamisele ei tarvitse tulla kodukorra § 77. seletuste punkt 2. põhjal.

Panen hääletamisele § 18. komisjoni poolt ettepanekud kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 18 vastu võetud.

Aruandja O. Gustavson kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 19 ja 20.

§ 19. Perekonnaseisu registreerimisse puutuvate raamatute ja formulaaride muretsemise kulud kannab riigikassa siseministeeriumi eelarve järgi.

Märkus. Statistilised teatelehed valmistab ja saadab perekonnaseisu ametnikkudele riigi statistika keskbüroo.

§ 20. Perekonnaseisu muudatuste registreerimist toimetatakse maksuta.

Väljaantavate tunnistuste ja igasuguste teiste dokumentide ning õienduste pealt võetakse maksu Vabariigi Valitsuse sellekohase määruse alusel.

Riigi- ja omavalitsuse asutuste nõudel väljaantavate tunnistuste pealt maksu ei võeta.

Juhataja **A. Rei**: Kuna Riigikogu koosolek üle kahe tunni on kestnud, kuulutan veerandtunnilise vaheaaja.

Vaheaeg algab kell 7.10 min.

Pärast vaheaega jätkub koosolek kell 7.30 m.

Koosolekut juhatab abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretäri kohal sekretär **J. Holberg**.

Juhataja **T. Kalbus**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § § 21—23.

IV peatükk.

Perekonnaseisu aktide sissekandmine perekonnaregistrisse ja aktide parandamine.

§ 21. Peale perekonnaseisu muudatuste registreerimist teeb omavalitsuse perekonnaseisu ametnik aktide põhjal vastavad sissekanded perekonnaregistrisse.

Juhtumisel, kui perekonnaregistrit peetakse teises omavalitsuses või kui registreerimist toimetanud perekonnaseisu ametnik-vaimulik, saadetakse 7 päeva jooksul täpne ärakiri aktist vastavasse omavalitsusse (§ § 35, 46 ja 59) perekonnaregistrisse kandmiseks.

§ 22. Kui akti ärakiri ei ole saadetud õigesse omavalitsusse, saadetakse see tagasi perekonnaseisu ametnikule ärakirja uuesti esitamiseks õige kuuluvuse järgi.

Selgub aga, et mõne aktiosalise üle ei ole üheski omavalitsuses perekonnakirju olemas, tuleb toimetada § 6. järgi ja ärakiri ühes protokolliga saata vastavasse omavalitsusse aktiosaliste alalise elukoha järgi.

§ 23. Kui akti ärakirjas ülesantud andmed aktiosaliste üle ei vasta omavalitsuses olemasolevatele andmetele, saadetakse ärakiri perekonnaseisu ametnikule tagasi tarvilikkude paranduste tegemiseks.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

„§ 24. § 23. ettenähtud juhtumistel peab perekonnaseisu ametnik, saades omavalitsuselt teate akti puudulikkuse üle, kõige enne selgitama, kas omavalitsusele saadetud ärakiri oli täpselt õige; kui on juhtunud ärakirjas viga, valmistab ta aja viitmata uue täpselt õige ärakirja ja saadab selle omavalitsusele.

Kui aga viga on juhtunud aktis eneses, teeb ta vigade parandamiseks täiendava akti

korras, mis on maksev akti tegemisel; täiendava aktiga ei võida teha esialgses aktis sisulisi muudatusi.

Ei ole sel teel võimalik viga parandada, võidakse seda teha ainult kohtu teel (Ts. kp. s. § § 1356¹³—1356¹⁸).“

Kuna vahepeal selgunud, et klambritesse suletud osa ühelt poolt tarbetu ja teiselt poolt selgusetu, teen ettepaneku, see osa käesolevast paragrahvist välja jätta.

Juhataja **T. Kalbus**: Aruandja poolt on ettepanek, § 24-dast klambrites olev osa välja jätta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Panen § 24. parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 24 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 25.

§ 25. Peale akti registreerimist perekonnaregistris teatatakse sellest § 21. teises lõikes ettenähtud juhtumistel vastavale perekonnaseisu ametnikule märkimiseks aktiraamatutes.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

§ 26. Tunnistuse sündimise, abiellumise ja surma kohta annab välja aktiraamatute põhjal perekonnaseisu ametnik, kes perekonnaseisu muudatusi registreerinud; tunnistus perekonnaseisu kohta antakse välja perekonnaregistri põhjal.

L. Raudkepp (krst): Vastavalt ettepanekule, mille tegin § 14. puhul, teeksin siin järgmise ettepaneku: § 26. juurde lisada märkus: „Märkus. Ametnik-vaimulik märgib sündimis-, abiellumis- ja surmatunnistusel ära koha, aja ja isiku, kelle poolt vastav kiriklik talitus toimetati.“

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Raudkepp'i poolt on tehtud ettepanek: § 26. juurde lisada märkus: „Märkus. Ametnik-vaimulik märgib sündimis-, abiellumis- ja surmatunnistusel ära koha, aja ja isiku, kelle poolt vastav kiriklik talitus toimetati.“ (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 23 häält, vastu — 14, seega on ettepanek vastu võetud.

Panen § 26. hääletamisele ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 26 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

„§ 27. Seadusjõusse astunud kohtuotsuse ärakirja põhjal (Ts. kp. s. § 1356¹⁸) teeb perekonnaseisu ametnik tarvilikud parandused vas-

tava aktiraamatu mõlemates eksemplaarides. Ühtlasi kantakse vastavad parandused perekonnaregistrisse § 21. ettenähtud korras.

Kui aga aktiraamatu teised eksemplaarid on juba ära saadetud siseministeeriumi, saadetakse kohtuotsuse ärakiri ühes ärakirjaga tehtud parandusest sinna järele vastavate paranduste tegemiseks.

Vigaste aktide või perekonnaregistri põhjal väljaantud tunnistused tunnustatakse maksvusetuks ja kuulutatakse sellest „Riigi Teatajas“.

Vastavalt § 24-das tehtud parandusele panen ette ka § 27-da 2. reas klambritesse suletud osa välja jätta.

Juhataja T. Kalbus: Aruandja poolt on ettepanek § 27-da 2. reas klambritesse suletud osa välja jätta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Panen § 27. hääletamisele ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 27 vastu võetud.

Aruandja O. Gustavson kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 28.

§ 28. Igal isikul, kes märkab perekonnakirjas vea, on õigus selle peale juhtida järelevalve asutuse tähelepanu.

Aruandja O. Gustavson (loeb):

V peatükk.

Sündimiste registreerimine.

§ 29. Sündinud lapse registreerimiseks ilmuvad lapse vanemad või üks neist ühe kuu jooksul, arvates lapse sündimisest, vastava perekonnaseisu ametniku juurde registreerimisele, kusjuures üks tunnistaja isiklikult peab tõendama seda teadaannet.

Teadaande põhjal seab kokku perekonnaseisu ametnik akti, milles tähendatakse:

a) lapse vanemate nimed ja perekonnanimed, nende sündimisaeg ja -koht, alaline elukoht ning elukutseline tegevus ja see omavalitsus, kus nende üle perekonnakirju peetakse;

b) lapse sündimisaeg ning -koht, sugu, mitmes laps emal ja antav nimi ning

c) ilmunud teadaandjate (§ 30) ja tunnistaja nimed ning perekonnanimed ja elukohad.

Kaksikute, kolmikute jne. kohta tähendatakse akti, kes neist varem sündinud.

Akti kirjutavad alla teadaandja, lapsevanem ja tunnistajad ning perekonnaseisu ametnik.

M. Juhkam (töer): § 29 näeb ette, et sündimist peab tõendama üks tunnistaja isik-

likult. Komisjonis nõuti koguni kaks, üks neist kustutati, teine jäi järele. Arvan, et ka see igal juhtumisel tarvilik ei ole ja tunnistus võib muutuda fiktsiooniks. Mis siis inimene ikka tunnistab muud kui seda mis talle lapse isa või ema ütleb. Et registreerijatele vastu tulla, teen järgmise paranduse: „Võtta 4. reas sõna järele „juures“: „juhtumisel, kui perekonnaseisu ametnik seda nõuab üks tunnistaja“ jne. Tähendab juhtumisel, kui kahtlus tekib, kas teadaanne tõele vastab, võib ametnik nõuda tunnistajat.

L. Raudkepp (krst): Ma teeksin ettepaneku, mis vastaks sisu poolest endistele ettepanekutele. Nimelt võtta § 29. vastu järgmine märkus: „Ametnik-vaimulik tähendab peale selle ära koha, aja ja isiku, kelle poolt toimetati pärast kodanlist registratsiooni vastav kiriklik ristimine.“

Tähendaksin peale selle veel ühe puuduse peale, mis võib tüütavate tagajärgedega olla. Siin on küll ette nähtud, et ühe kuu jooksul peab lapse registreerima, aga kui teda ühe kuu jooksul ei registreerita, mis sünnib siis?

Juhataja T. Kalbus: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Gustavson: Härra Raudkepp'i esimese ettepaneku puhul tähendasin ma juba, et need parandused võivad seaduseelnõus ettenähtud süsteemi segi visata. Härra Raudkepp'ki peab ju möönma, et kiriklikul toimingul siitpeale mingisugust juriidilist tähendust enam ei ole. Härra Raudkepp tõi põhjenduseks ette vaid seda, et nii olla rahva tahtmine, aga iga tahtmine kaalub ainult nõnda palju, kui palju see on mõistlik ja otstarbekohane. Seda aga käesoleval puhul konstateerida ei saa. Ma leian, et tehtud parandused on tarbetud. Seaduse ühtlus tingib, et vastu võetaks käesolev paragrahv üldkomisjoni poolt esitatud kujul.

Mis puutub härra Juhkam'i ettepanekusse, siis ei ole seda ettepanekut üldkomisjonis arutatud. Tahaksin tähendada ainult niipalju, et sellel ettepanekul praktiliselt teatud raskusi on. Need võivad tekkida nimelt selles mõttes, et registreerimisele minev isik ei või kunagi ette teada, millal perekonnaseisu ametnik nõuab tunnistajat, millal mitte. Järelikult tuleks sellel isikul 2 korda registreerimisel käia. (Segane vahelhüüe.) Härra Juhkam, ükski isik ei või ette teada, millal registreerija ametnik on heas, millal halvast tujus, millal ta tunnistajat nõuab ja millal mitte. Ma leian, et see parandus ühelt poolt tõesti veidi kergendust toob, teiselt poolt aga kodanikkudele teatud viisil tüli sünnitab.

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek tehtud, võtta § 29. 4. reas sõna järele „juures“: „juhtumisel, kui perekonnaseisu ametnik seda nõuab üks tunnistaja“ jne. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 21 häält, vastu 21 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Rkl. Raudkepp'i poolt on ettepanek tehtud § 29. juurde lisada märkus: „Ametnik-vaimulik tähendab peale selle ära koha, aja ja isiku, kelle poolt toimetati pärast kodanlist registratsiooni vastav kiriklik ristimine“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 24 häält, vastu 30, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 29. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 29 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § § 30—38.

§ 30. On lapse isal kui ka emal võimatu isiklikult registreerimisele ilmuda, olgu surma, raske haiguse või mõne muu mõjuva põhjuse tõttu, teeb lapse sündimise üle teadaande perekonnaseisu ametnikule mõni vanemate lähem sugulane, või naaber või korteri- või majaperemees. Ülesantud teadete tõelikkuse eest vastutavad oma allkirjadega teadaandja ning tunnistaja.

§ 31. Ei ole ema abielus, kantakse lapse registreerimisel akti ainult ema. Kui isa isiklikult ilmub ja lapse omaks tunnistab, märgitakse see akti üles.

§ 32. Leitud sündinud lapsest peab teatama tema leidja või maja- või korteriperemees, kuhu laps toodud, mitte hiljem kui järgmisel päeval kohalikule politseile.

Politsei teeb protokoll, kus tähendatakse lapse leidmise aeg ja koht, lapse sugu, iseäralised tunnused, kuidas need on olemas, arvatav vanus, lapse juures leitud asjad ja dokumendid, samuti asutus või isik, kellele laps kasvatada antud.

Ühes lapsega antakse sellele asutusele või isikule kõik lapse juures leitud asjad ja dokumendid ning politsei potokoll ära kirja.

§ 33. Asutus või isik, kellele leitud laps kasvatada antud, on kohustatud teda registreerima üldkorras vanemate asemel õigusega temale perekonnanime anda oma äranägemise järgi. Lapse kohta seab kokku perekonnaseisu ametnik akti politsei protokoll ära kirja põhjal, kui selleks ajaks täpsemaid teateid ei ole saadud.

Kui lapse vanemad hiljemini avalikuks tulevad, tehakse nende poolt esitatud andmete põhjal üldkorras uus täiendav akt ja registreeritakse lapse perekonnanimi vanemate järgi.

§ 34. Lapse üle, kes surnult sündinud, tehakse ainult suremise akt, ilma lapsele nime andmata.

§ 35. Sündimise registreerimise akti või selle ära kirja põhjal tehakse vastavad sissekanded perekonnaregistrisse selles omavalitsuses, kus peetakse perekonnakirju lapse vanemate kohta, leitud lapse suhtes — kasvatada võtja kohta ja väljaspool abielu sündinud lapse suhtes — ema kohta.

§ 36. Perekonnaregistris avatakse iga sündinu kohta uus lehekülj ja tehakse tarvilikud sissekanded samal leheküljel kui ka vanemate või ema (§ 31) leheküljel. Surnultsündinud laps märgitakse vanemate leheküljel, ilma erilehekülje tema jaoks avamata.

§ 37. Juhtumistel, mis ette nähtud § 33 teises lõikes, registreeritakse täiendava aktiga tehtud muudatused ja parandused perekonnaregistri samal leheküljel.

Selgub aga, et laps tuleb registreerida mõnes teises omavalitsuses, saadetakse kõik aktide ära kirjad kuuluvuse järgi edasi ja sulutakse avatud lehekülj.

VI peatükk.

Abielude registreerimine.

§ 38. Abielluda soovijad ilmuvad perekonnaseisu ametniku juurde ja, tõestades oma isikut, teatavad, et nad tahavad abielluda.

Abiellumis-teadaande perekonnaseisu ametnikule võib teha ka kirjalikult, kusjuures abielluda soovijate allkirjad teadaandel peavad olema tõestatud notaariuse, rahukohtuniku, politsei või vallavalitsuse poolt.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

§ 39. Soovist abielluda kuulutab perekonnaseisu ametnik seinakuulutusega nähtaval kohal oma ja kohaliku valla-, alevi- või linnavalitsuse ametruumides. Abielu vastu võib tõsta vaidluse 14 päeva jooksul abielu seaduse § § 2—9 ettenähtud põhjustel.

Juhtumistel, kui abiellumisteadaanne tehakse perekonnaseisu ametnikule väljaspool poolte või ühe poolte alalist elukohta, saadab perekonnaseisu ametnik kuulutuse ka vastavale perekonnaseisu ametnikule, poolte alalise elukoha järgi väljapanemiseks ja temale teatamiseks väljapanemisajast ning tõstetud vaidlustest.

Kuulutus võib üldse ära jääda, kui abielusõlmimine on kiiresti tarvilik, näiteks ühe abielluja raske elukardetava haiguse, kiire kauemaks ajaks ärasõidu jne. tõttu ja kui pooled on esitanud tarvilikud tõendused, et ei ole takistusi abiellumiseks.

L. Raudkepp (krst): Ma teeksin järgmised ettepanekud. Kõige esmalt II lõike lõpu kohta, mis räägib sellest, millal võib registreerija ametnik abiellumist lõpulikult registreerida. Kui teisel kohal abielu registreerimise kohta 14 päeva jooksul kuulutus välja pannakse, siis ei nõuta seaduse järgi kirjalikku tunnistust kõigist tagajärgedest, mis kuulutusega ühenduses. Kuid seda tuleks just alla kriipsutada, sest abiellumine on tähtis juriidiline akt. Sellepärast teen järgmise ettepaneku: II lõike lõpul, jättes ära punkt, juurde lisada: „või viimaste puudumist. Kõigest sellest saadab see perekonnaseisu ametnik esimesele ametnikule kirjaliku tunnistuse, ilma milleta abiellumist ei või lõpulikult registreerida.“

III lõike kohta teeksin järgmise ettepaneku. III lõikes on ette nähtud juhtumised, kui kuulutust üldse ei ole. Siin on öeldud, et põhjuseks, millal pole tarvis maha kuulutada, oleks haigus ja kiire kauemaks ajaks ärasõit jne. Ometi ei võiks seda asja nii kergelt võtta ja ilma maha kuulutamata mõne tunni jooksul abiellumise akti lõpetada. See juriidiline akt tehakse sel teel väga kergeks, kuna tal ometi pärast võivad majanduslikud ja juriidilised raskused tulla, sellepärast ei tohiks nii kerge käega asja ära otsustada. Minu ettepanek kõlab järgmiselt: „III lõikele juurde lisada pärast sõna „tarvilikud“ (4. reas), jättes ära järgnevad sõnad „tõendused jne“ — „ja kaaluvad tõendused ning tunnistused ja vähemalt kaks tunnistajat, kes kirjalikult võivad kinnitada, et takistus ei ole abiellumiseks.“

Siis teeksin veel ettepaneku § 39. juurde lisada järgmine märkus.

„Märkus. Seinakuulutuste asemel võib ametnik-vaimulik abielludasooivajaid kirikus või üldse pühapäevase usulise teenistuse paigal 14 päeva jooksul kolm korda maha kuulutada.“

Juhataja **T. Kalbus**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **O. Gustavson**: Ma pean kõigile härra Raudkepp'i poolt tehtud parandustele vastu vaidlema. Esimene parandus on: paragrahvi teise lõike lõpul juurde lisada: „või viimaste puudumist. Kõigest sellest saadab see perekonnaseisu ametnik esimesele ametnikule kirjaliku tunnistuse, ilma milleta abiellumist ei või lõpulikult registreerida“. See oleks täielik tautoloogia. Sest härra Raudkepp'i parandusega tautletav nõue on käesolevas lõikes juba väljendatud. Kui abiellumise vastu protesti tõstetakse, siis on ametnik kohustatud sellest teatama, kui aga vaidlusi ei tõsteta, siis on asjata ametnikult nõuda, et ta sellest teataks.

Seda ei ole vaja. See on loogiliselt järeldades iseendast mõistetav. (L. Raudkepp, krst: Ikka peab paberil olema kiri.) Paberile võib ju palju panna, aga küsimus seisab selles, kas on tarvilik see mis paberile pannakse. Seadus on seda parem, mida lühemalt ta redigeeritud. On palju asju, millistest võiks käesolevas paragrahvis kõneleda, aga need on kõik sedavõrd iseenesest mõistetavad, et parem on neist vaikida. See parandus tuleb kui täitsa tarbetu tagasi lükata.

Mis puutub teise parandusse — kolmandale lõikele juurde lisada pärast sõna „tarvilikud“ jättes ära järgnevad sõnad „tõendused jne.“ — „ja kaaluvad tõendused ning tunnistused ja vähemalt kaks tunnistajat, kes kirjalikult võivad kinnitada, et takistus ei ole abiellumiseks“, — siis seisab selle ettepaneku raskuspunkt nähtavasti sõnas „kaaluvad“. Ma arvan aga, et see omandussõna tähendatud sõna ees tõesti palju rohkem ei kaalu kui sõnad, mis leiduvad käesolevas lõikes, nimelt: „tarvilikud tõendused.“ Sest õieti oleneb perekonnaseisu ametnikust, mida ta kaaluvaks loeb, mida mitte. On enam kui küsitav, kas näiteks üks põhjus, mis härra Raudkepp'i arvates kaaluv, seda ka perekonnaseisu ametniku meelest on või mitte. Viimane osa sellest ettepanekust on täiesti tarbetu, sest § 44. on ette nähtud, et igal juhtumisel peab juures olema kaks tunnistajat, kes abiellumise aktile ka alla kirjutavad. Järelikult ei tarvitse meie § 39. erijuhtumise kohta öelda seda, mis § 44. üldiselt öeldud. Seegi ettepanek väärib vaid tagasilükkamist.

Mis puutub viimasesse parandusesse — võtta juurde märkus: „Seinakuulutuste asemel võib ametnik-vaimulik abielluda soovijaid kirikus või üldse pühapäevase usulise teenistuse paigal 14 päeva jooksul kolm korda maha kuulutada“, — siin arvan ma, et seegi märkus ei vääri vastuvõttu. Täheandasin juba esimesel lugemisel, et vaimulikule keegi võim takistusi tegema ei lähe, kui ta tahab veel kirikus teatud kodaniku abiellumise soovist kuulutada. Tehku ta seda! Siin ei toimi ta kui ametnik, vaid kui vaimulik.

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Raudkepp'i poolt on tehtud kolm parandust: 1) § 39. II lõike lõpul, jättes ära punkt, juurde lisada: „või viimaste puudumist. Kõigest sellest saadab see perekonnaseisu ametnik esimesele ametnikule kirjaliku tunnistuse, ilma milleta abiellumist ei või lõpulikult registreerida.“ 2) § 39. III lõikele juurde lisada pärast sõna „tarvilikud“ (4. reas), jättes ära järgnevad sõnad „tõendused jne.“ — „ja kaaluvad tõendused ning tunnistused ja vähemalt kaks tunnistajat, kes kirjalikult võivad kinnitada, et takistus ei ole abiellumiseks.“

ei ole abiellumiseks.“ 3) § 39. juurde lisada märkus: „Märkus. Seinakuulutuste asemel võib ametnik-vaimulik abielludasoovijaid kirikus või üldse pühapäevase usulise teenistuse paigal 14 päeva jooksul kolm korda maha kuulutada.“ Asun esimese ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun teise ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun kolmanda ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun § 39. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 39 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 40—43.

§ 40. Välja arvatud eelmise (39) paragrahvi lõpulõikes ettenähtud juhtumised, võidakse kavatsatud abielu registreerida peale vaidluse tõstmiseks kuulutustes ettenähtud lõpptähtaja möödumist, kuid mitte hiljem, kui 6 kuud, arvates sellest tähtajast.

Saadud vaidlused avaldab perekonnaseisu ametnik pooltele, neile ette pannes anda vastuasetusi.

Läbi vaadates vaidlused ja vastuseletused ning pooltelt esitatud muud kirjalikud tõendused ja ära kuulates kaasatoodud tunnistajad, otsustab perekonnaseisu ametnik, kas kavatsatava abielu võib sõlmida, tehes vastava protokoll, milles märgitakse esitatud tõendused.

§ 41. Leiab perekonnaseisu ametnik takistusi abielu registreerimiseks, teeb ta eitava otsuse, ära tähendades põhjused, mis takistavad abielu registreerimist.

Poolte nõudmisel antakse neile ärakiri otsusest.

§ 42. Eitava otsuse peale võivad pooled kaebada administratiivkohtu korras kohalikule rahukohtunikule.

Eitava otsuse peale, mille teinud diplomaatiline esitaja või ametkonsul (§ 4), edasikaebust ei ole.

§ 43. Ei soovi pooled eitava otsuse üle kaebust tõsta või on kohus poolte kaebuse eitava otsuse üle jätnud rahuldamata, võivad nad igal ajal, kui eitavas otsuses tähendatud takistused nende poolt kõrvaldatud, perekonnaseisu ametnikule, diplomaatilisele esitajale või ametkonsulile avaldada palvet, et endine abiellumisteadaanne abieluregistreerimiseks uuesti läbi vaadatakse — kui § 40. esimeses lõikes tähendatud kuuekuuline tähtaeg veel möödunud ei ole.

On see tähtaeg möödunud, võidakse abielu registreerida uue abiellumisteadaande põhjal harilikus korras.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

§ 44. Kui perekonnaseisu ametnik abielu registreerimiseks takistusi ei leia, või kui kohus on § 42. korras seda temale ette kirjutanud, seab ta kokku poolte eneste ja vähemalt kahe tunnistaja juuresolekul abielusõlmimise akti, milles tähendatakse:

- a) abiellujate täielikud nimed ja perekonnanimed, sündimisaeg, alaline elukoht abiellumiseni ja kas vallalised, lahutatud või lesed;
- b) välismaalaste kohta nende kodakondsus;
- c) elukutseline tegevus;
- d) asutus, kus nende perekonnakirju peetakse;
- e) tunnistused ja tunnistajad, kes tõendavad, et abiellumiseks takistusi ei ole.

L. Raudkepp (krst): Teen samasisulise ettepaneku, mille juba varem käesoleva paragrahvi kohta tegin, nimelt juurde lisada: „Märkus. Ametnik-vaimulik tähendab peale selle ära koha, aja ja isiku, kelle poolt toimetati pärast kodanlist registratsiooni vastav kiriklik laulatus.“ Härra aruandja nimetas, et mul ei ole ettepanekuid esitades muud põhjust olnud kui ainult see, et see rahva soov olevat. Mina ei tea, kas see põhjus nii väike on, et ma veel suuremat põhjust peaksin ette tooma. Seadused, mis vastu võtame, on selleks, et korraldada ja reguleerida kõiksugu juriidilisi vahetordi nii, et see vastaks rahva soovidele. Rahvas jäguneb kahte osasse: ühed on need, kes tingimata selle registreerimise viisi poolt on, nagu mina siin oma täiendus-ettepanekuga ära määrata tahtsin, teised on selle vastu. Andke igale poolele see, mis ta vabale äranägemisele vastab. Nii saan mina aru demokraatiast. Kui teie sellest teisiti aru saate, siis ei seisa teie demokraatliku arusaamise pinnal.

Juhataja **T. Kalbus**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **O. Gustavson**: Ma vaidlen varemalt ettetoodud põhjustel ettepaneku vastu.

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Raudkepp'i poolt on ettepanek § 44. juurde lisada: „Märkus. Ametnik-vaimulik tähendab peale selle ära koha, aja ja isiku, kelle poolt toimetati pärast kodanlist registratsiooni vastav kiriklik laulatus.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun § 44. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 44 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § § 45—48.

§ 45. On akt valmis, loeb perekonnaseisu ametnik selle ette abiellujatele, tunnistajate juuresolekul.

Peale abiellujate nõusoleku avaldamist laseb ta abiellujad ja tunnistajad aktile alla kirjutada, samuti kirjutavad aktile alla allealiste abiellujate vanemad või eestkostjad, kui need ilmunud. Akti kinnitab oma allkirjaga perekonnaseisu ametnik.

§ 46. Abielu registreerimise akti või selle ärakirja põhjal tehakse vastavad sissekanded perekonnaregistrisse selles omavalitsuses, kus peetakse abiellujate perekonnakirju.

Kui abiellujate perekonnakirju peetakse mitmes omavalitsuses, nõuab välja see omavalitsus, kus peetakse mehe perekonnakirju, omavalitsusest, kus peeti naise perekonnakirju, naise perekonnakirja, ja avab tema jaoks oma perekonnaregistris uue lehekülje.

§ 47. Kui Eesti kodanik abiellub välisriigi kodakondsusesse kuuluva naisterahvaga, peavad abikaasad ise perekonnaseisu ametnikule esitama naise perekonnaseisu tunnistuse edasisaatmiseks omavalitsusse, kus tema jaoks perekonnaregistris uus lehekülj avatakse.

Abiellub Eesti kodakondsusesse kuuluv naisterahvas välismaalasega, sulutakse vastavas perekonnaregistris temale avatud lehekülj, kui ta kodakondsuse seaduse § 19. p. 1. korras soovi ei avalda Eesti kodakondsusse jäämiseks.

Kui sarnane abiellumine sünnib Eestis, võib seda registreerida ainult omavalitsuse perekonnaseisu ametnik.

§ 48. Välismaalased, kes soovivad Eestis abielluda, peavad perekonnaseisu ametnikule esitama peale oma perekonnaseisu tunnistuste ja tõenduste, mis tarvilikud abielu seaduse § 11. põhjal, veel nende kodumaa diplomaatilise kõi konsulaarse esitaja tunnistuse selle kohta, et kavatsetava abielu sõlmimiseks nende isivute kodumaa seaduste järgi takistusi ei ole.

On seesuguse tunnistuse muretsemine raske või võimatu, võidakse esitada ka muid usaldatavaid tõendusi.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

„VII peatükk.

Abielude maksvusetuks tunnustamise ja lahutamise registreerimine.

§ 49. Abielu maksvusetuks tunnustamine ja lahutamine registreeritakse vastavas omavalitsuses sellekohase kohtuotsuse ärkirja põhjal (Ts. kp. s. § 1356¹¹).

Märkus. Abielu maksvusetuks tunnustamise ja lahutamise kohta täidab omavalitsus

statistilised teatelehed kohtuotsuse ja perekonnakirjades leiduvate andmete põhjal ja saadab need riigi statistika keskbüroole sise-ministeeriumi poolt määratud korras ja tähtaegadel.“

Ma teen ettepaneku eelmistes paragrahvides vastuvõetud paranduste põhjal välja jätta klambritesse suletud paragrahvi osa.

L. Raudkepp (krst): See paragrahv ei ole täielikus kooskõlas § 7-ga kus öeldud, et vaimulikud võivad samuti kui omavalitsuse ametkonnad abielusid registreerida. Abielu maksvusetaks tunnustamine peaks siis samuti ka edasiantav olema kiriku registratuurametkonnale. Miks siis tema on välja jäetud? Kui vaimulik registreerib abiellumist ja see abielu hiljem kohtu poolt maksvusetuks või lahutatuks tunnistatakse, siis peaks ka kohtuotsusest teatama vaimulikule, mitte ainult omavalitsuse ametnikule.

Juhataja **T. Kalbus**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **O. Gustavson**: Käesolev paragrahv kõneleb sellest, et kui abielu lahutatuks või maksvusetuks tunnustatakse, siis kantakse märkus sellest vastavasse perekonnaregistrisse, mitte akti. Vaimulikud perekonnaregistris üldse ei pea, järelikult ei saa temale ka peale panna kohustust teatud märkus kanda raamatutesse, mida tal olemas ei ole.

Juhataja **T. Kalbus**: Aruandja rkl. Gustavson'i poolt on ettepanek tehtud § 49. välja jätta klambritesse suletud osa. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Rkl. Raudkepp'i poolt on ettepanek tehtud § 49. teises reas sõna asemele „omavalitsuses“ võtta: „omavalitsuse või ametniku-vaimuliku registris.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 49-da hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 49 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § § 50—53.

§ 50. Eesti kodanikkude abielu maksvusetuks tunnustamine ja lahutamine, mis on toimetatud välismaal, registreeritakse meil vastavates omavalitsustes tingimustel ja korras, mis on ette nähtud abielu seaduse § 34-das.

Sellekohased dokumendid esitatakse meie diplomaatilisele esitajale või ametkonsulile tõestamiseks ja edasitoimetamiseks vastavasse omavalitsusse (§ 4).

§ 51. Eelmises (50) paragrahvis ettenähtud dokumentide põhjal otsustab perekonnaseisu ametnik, kas abielu maksvusetuks tunnustamist või lahutamist registreerida või mitte.

Omast otsusest annab perekonnaseisu ametnik kirjalikult ja eitava otsuse puhul ka motiveeritult teada pooltele, kes võivad eitava otsuse peale edasi kaebada administratiivkohtu korras rahukohtunikule või otsuses tähendatud puuduste kõrvaldamise järele uuesti paluda registreerimist.

VIII peatükk.

Suremiste registreerimine.

§ 52. Iga surmajuhtumine peab teada antama kolme päeva jooksul kohalikule perekonnaseisu ametnikule registreerimiseks.

§ 53. Surmajuhtumisest teatavad surnu juures elutsevad perekonnaliikmed, või kui neid kohal ei ole, siis selle korteri või maja peremees, kus surnu elas; või selle asutuse (haigemaja, vaestemaja, varjupaiga, kasvatuskoha, vangimaja jne.) ülemus, kus suremine juhtus.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

§ 54. Suremise teadaande saamise järele teatab perekonnaseisu ametnik sellest oma piirkonna linna-, maakonna- või jaoskonna-arstile, kes on kohustatud linnas 24 ja maal 36 tunni jooksul — kohale ilmuma surnut järele vaatama. Arst annab välja surma tunnistuse ja teatab surma põhjustest perekonnaseisu ametnikule.

Kui surnu oli asutuses, kellel oma arst, või kui surnut ravitses eraarst, on nimetatud arstid kohustatud vastava tunnistuse ja teated andma.

Kui jaoskonna-arstil võimalik ei ole surnu juurde minna, teatab perekonnaseisu ametnik surmajuhtumisest kas mõnele kohaliku omavalitsuse liikmele või politseile, kes on kohustatud ilmuma surnut järele vaatama ning vastava tunnistuse ja teated andma.

Nimetatud tunnistused ja teated antakse maksuta.

M. Juhkam (töer): Leian, et § 54-da nõudeid on meie oludes raske täita. Käesolevas paragrahvis nõutakse, et arst surnud üle vaataks. Kui arstil võimalik minna ei ole, siis teatab perekonnaseisu ametnik surmajuhtumisest kohalikule omavalitsuse liikmele või politseile. Minu arvates on aga ka neil raske minna. Meil on talusid, mis asuvad 10—20 versta omavalitsuse ametniku asutusest eemal. Sellepärast oleks selle paragrahvi teostamine

mõnes kohas väga raske. Paragrahvi nõudeid on võrdlemisi kerge täita ainult linnas. Nendel põhjustel teen ettepaneku § 54 kustutada.

L. Raudkepp (krst): See paragrahv on ilus näide sellest, et teda on arutatud toas, kus laud oli kaetud roheline kaleviga. Tõesti, siin on üksikud elujuhtumised ja olud arvesse võtmata jäetud, milles surmajuhtumise teadaandmine sünnib. See paragrahv on täiesti ebareaalne. On ju täiesti õige ja väga tähtis, et võiks registreerida, missugusesse haigusesse inimene on surnud, ja mida täielikumad need registrid on, seda parem. Aga see moodus, kuidas arstitunnistusi nõutakse, on väga pikaldane. Miks ei võiks nõuda, et see, kes toob teate surmajuhtumisest, annaks teada ka surmapõhjuse ja arstitunnistuse? Aga seda ei või nõuda neilt, kes asuvad 20—30 versta eemal arsti elukohast. Kui meie nõuame, et arst peab igal surmajuhtumisel sinna sõitma, jõuame nii kaugele, et meie ei leia arstisid, kes maale läheksid tööle. Nende seisukord oleks väga raske. On ju peale selle veel niisugune võimalus olemas, et perekonnaseisu ametnikule ära jutustatakse, missugused tundemärgid olid surijal ja näiteks võiks tervishoiu peavalitsus välja töötada iseäraliku nimestiku, kus oleks ära tähendatud haiguste peakategooriad. Selle järgi võiks siis registreerija ametnik ise ära märkida, missugusesse kategooriasse kuulus käesolev haigus. See on ju ometi palju lihtsam. Edasi ei või ju kõigilt nõuda, et neil arstitunnistust kaasas oleks. Tuleks ära määrata need külad ja asupaigad, mille elanikkudelt tuleb nõuda arstitunnistust, kui arst ligidal on. Ligiduse mõõdu määraks ära maakonnavalitsus ja tarbekorral siseminister ning missugused asukohad on kohustatud tooma arstitunnistust, kuna neilt, kes väga kaugel elavad, ei tohiks arstitunnistust nõuda. Seadused ei tohi sarnased olla, et kohustuste koorem liiga raskeks läheks. Siis on veel üks asjaolu väga tähtis. Arstid kannavad hoolt meie tervise eest, aga kui tahetakse neilt tunnistust saada, mis haiguse kätte keegi surnud, siis panevad nad ladinakeelse nimetuse, nii et sellega nende arvates kõik on ära öeldud. Aga ka nende ladinakeel on niisugune, et tähti ei saa hästi lugeda, ja kui registreerijal ametnikul on kuueaastase algkooli haridus, siis võite enesele ette kujutada, kuidas haiguste registreerimine sünnib. Tingimata peaks seaduses nõudmine olema, et haiguse nimetus oleks Eesti keeles ära tähendatud eesjoones ja teises joones võivad nad ladinakeelsed olla. Muidu tekiks siin õige palju raskusi statistika mõttes. Teen kaks ettepanekut: 1) anda § 54 ümbertöötamiseks tagasi komisjoni. Kui see ettepanek ei peaks vastu

võetama, siis oleks teine ettepanek järgmine: § 54 võtta järgmisel kujul:

„§ 54. Kui surmajuhtumine on linnas, alevis või niisuguses maakohas, kus arst ligidal on, siis esitab surmajuhtumisest teatav isik perekonnaseisu ametnikule kohe arstitunnistuse surmapõhjusest. Kui surmajuhtumine on niisuguses maakohas, kus arsti ligidal ei ole, registreerib ametnik surmapõhjuse tervishoiu peavalitsuse poolt kokkuseatud haiguste üldklassifikatsiooni järgi nende tunnuste põhjal, mida surmajuhtumisest teatav isik nimetab.

Surma kohta õnnetuse tagajärjel tuleb esitada politsei poolt väljaantud tunnistus surmapõhjusest ühes matmisloaga.

Perekonnaseisu ametnik annab pärast seda, kui surmajuhtumine nõutavate tunnistuste esitamise järgi on registreeritud, tunnistuse välja, milles luba antakse surnu matmiseks. Kui ametnik-vaimulik ise matab või matmine tema kontrollil sünnib, langeb sarnase tunnistuse andmine ära.

Kõik nimetatud tunnistused ja teated antakse maksuta.

Märkus 1. Vallavalitsuse ettepanekul ja maakonnavalitsuse heakskiitmisel määrab siseministeerium need külad, talud ja asupaigad ära, kellele arsti kättesaamine tuleb kergeks tunnistada, nii et surmajuhtumisest teatavale isikule raskusi ei tee saada arstitunnistust. On arstikoht vakantne, langeb see kohustus ajutiselt ära. Kõigest sellest teatatakse perekonnaseisu ametnikule vastavaks täitmiseks surmajuhtumistel.

Loodusjõudude mõllu juhtumisel võib perekonnaseisu ametnik maal loobuda vastava arstitunnistuse ettenäitamise nõudmisest, tehes aktis selle kohta erimärkuse.

Märkus 2. Arstid on kohustatud oma tunnistustel ära tähendama haigust esimeses jões eestikeelse nimetusega, üld- või eriterminiga, lisades tarbekorral talle juurde ladinakeelse nimetuse.“

Ma unustasin veel nimetamast, et peab olema tunnistus või luba matta, muidu võib juhus tulla, et maetakse surnu maha ja siis alles minnakse teatama ametnikule. See on ikkagi tähtis akt — matmine, ja seda ei või nii kergeks teha. Siinamaani on ikka nõutud tunnistust selle kohta. (J. Hünerson, põl: Jah, jah, ega elusalt ei või matta.) Ja miks meie siis selle nõudmise ära jätame?

J. Lattik (krst): Lugupeetud rahvasaadikud! Juba esimesel lugemisel tähendasin, et selle seaduse tehniline külg meil kohati väga peenelt välja on töötatud, nii peenelt, et ta meie oludes raske läbi viia on. Olen arvamisel, et härra Juhkam'i ettepanek siin kõige ots-

tarbekohasem on. Missuguseid parandusi meie siin ka ei teeks ja ette ei paneks, ei saaks meie siiski seda tabada, mis meie oludes kõige parem oleks. Viiekümneneljas paragrahv sunnib inimesi käima, kui nad surmajuhtumisest teatavad, arsti juures, politseis, igalpool ja sünnitab sellega ainult inimestele raskusi. Kõige õigem oleks vast, kui meie käesoleva paragrahvi täiesti välja jätame ja aitab ehk esialgu § 53-dast kus selgesti on ära öeldud, kes surmajuhtumisest teatab. Ja kui leitakse, et tulevikus sellest vähe on, siis võib seda kõike siseministri määrusega täiendada. Minu parema tundmise järgi peaks see paragrahv välja jääma.

Juhataja T. Kalbus: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Gustavson: Komisjoni nimel ei saa ma ühegi parandusega ühineda. Mis puutub rkl. Raudkepp'i ettepanekusse, siis on siin katsutud seda redigeerida võimalikult täpselt, ette näha katsudes igasuguseid võimalusi ja üksikasju. Just selle tõttu on see parandus kujunenud sarnaseks, mille vastuvõtmine väga raske oleks. Ma juhin tähelepanu vaid ühe momendi peale. Härra Raudkepp'i ettepaneku järgi peaks vastav siseministeerium määrama kui kaugel üks või teine vald jaoskonnaarsti elukohast võiks olla. Ma arvan, et see on üks ülejõukäiv töö, mida õige raske läbi viia. Teatavasti meie jaoskonnaarstide ringkonnad on õige muutuvad. Uute arstide juurdetulles muutub distants nende ja teatud valdade vahel. Raudkepp'i ettepanek on vastuvõtmatu. Komisjoni nimel ei saa ma ühineda ka härra Juhkam'i parandus-ettepanekuga.

Juhataja T. Kalbus: Rkl. Raudkepp on 1) ettepaneku teinud, anda paragrahv ümber-töötamiseks komisjoni tagasi, 2) § 54. kohta uue redaktsiooni ette pannud. Kui rkl. Raudkepp'i esimene ettepanek tagasi lükatakse, siis panen hääletamisele uue redaktsiooni § 54. kohta; rkl. Juhkam'i ettepanek ei tuleks ise-iseisvalt hääletamisele, sest see on puht eitav. Riigikogu liikmed teeksid hääletamisel ise järeldused § 54. kohta.

Hääletamisele tuleb ettepanek, anda § 54 uuesti komisjoni. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb uus redaktsioon § 54. kohta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 54. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 54 tagasi lükatud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 55.

§ 55. Surnukeha leidmise korral teeb kohalik politsei asja kohta protokoll ja teatab sellest peale surnu isiku kindlakstegemist kohalikule perekonnaseisu ametnikule registreerimiseks.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

§ 56. Ülesandmise, vastava tunnistuse ja teadete (54) või politsei teadaande (55) põhjal seatakse kokku suremise akt, kus tähendatakse:

- a) surnu täielik nimi ja perekonnanimi;
- b) vanadus;
- c) perekondlik seis;
- d) elukutseline tegevus;
- e) alaline elukoht;
- f) suremiskoht;
- g) suremisaeg;
- h) surma põhjus;
- i) koht, kuhu maetakse.

Aktile kirjutab alla perekonnaseisu ametnik.

M. Juhkam (töer): Et aga täpsemalt registreerida surmajuhtumisi ja võimalikult ära hoida kuritarvitusi, teen ettepaneku paragrahvi lõppu võtta sõnad „ja suremise teadaandja“. Edasi teen ettepaneku võtta § 56. juurde märkus.

„Märkus. Suremise teadaandja allkiri aktile võib ära jääda, kui esitatakse surmajuhtumise kohta arsti poolt väljaantud tunnistus.

Surmatunnistuste väljaandmine, kus see sunduslik, sünnib maksuta.“

Juhataja T. Kalbus: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek: 1) võtta § 56. juurde märkus: „Suremise teadaandja allkiri aktile võib ära jääda, kui esitatakse surmajuhtumise kohta arsti poolt väljaantud tunnistus.

Surmatunnistuste väljaandmine, kus see sunduslik, sünnib maksuta.“ 2) lisada § 56. lõppu sõnad: „ja suremise teadaandja“.

Rkl. Raudkepp'i poolt on ettepanek, võtta § 56. juurde märkus: „Ametnik-vaimulik tähendab peale selle ära aja ja isiku, kelle poolt toimetati pärast kodanlist registratsiooni vastav kiriklik matus.“

Aruandja lõpusõna ei tarvita. Hääletamisele tuleb rkl. Juhkam'i ettepanek. Ma kavatsen lahus hääletada. Hääletamisele tuleb ettepanek § 56-le juurde lisada sõnad „ja suremise teadaandja“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Hääletamisele tuleb rkl. Juhkam'i ettepanek lisada § 56. juurde märkus. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Hääletamisele tuleb rkl. Raudkepp'i

ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 56 vastuvõetud parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 56 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 57—64.

§ 57. Kohtuotsusega surnukstunnustatud isiku surmajuhtumine registreeritakse vastavas perekonnaregistris kohtu poolt saadetud ära kirja põhjal jõusseastunud kohtuotsusest.

Iilmub surnukstunnustatud isik tagasi, võidakse surnukstunnustamise kohta tehtud märkus maha kustutada vastava kohtuotsuse põhjal.

§ 58. Eesti kodanikkude kohta, kes välismaal surevad, kogub teateid ja teeb sellekohase akti meie kohalik diplomaatiline esitaja või ametkonsul.

§ 59. Perekonnaseisu ametnik, diplomaatiline esitaja või ametkonsul saadab akti ära kirja registreerimiseks sinna omavalitsusse (§ 4), kus surnud isiku kohta peetakse perekonnakirju.

§ 60. Välismaalaste kohta, kes Eestis surevad, teeb sellekohase akti kohalik perekonnaseisu ametnik ja saadab akti ära kirja välisministeeriumile. Vastastikkusel olemasolekul toimetatakse ära kiri edasi vastava riigi diplomaatilisele või konsulaarsele esitajale ühes andmetega matmise koha üle, kui surnu siin maetud.

§ 61. Surnu ümbermatmisest teatab see võim, kellest oleneb sellekohase loa andmine, vastavale omavalitsusele märkimiseks.

IX peatükk.

Nimede muutmise registreerimine.

§ 62. Seaduslikus korras toimetatud nimede muutmised (seadustamine, adopteerimine, perekonnanime muutmine või võtmine, meheleminemine, abielu lahutamine ja maksvuse tuks tunnustamine) registreeritakse vastavate omavalitsuste perekonnakirjades sellekohaste dokumentide põhjal.

X peatükk.

Üldkorraldused ja seaduse maksmahakkamine.

§ 63. Perekonnaseisu asutused annavad aru oma tegevusest siseministri poolt määratavas korras ja tähtaegadel.

§ 64. Siseministril on õigus anda käesoleva seaduse käsitamiseks ja teostamiseks täiendavaid määrusi ja juhtnööre.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

„§ 65. Käesolev seadus hakkab maksma 1. juulil 1925. a., välja arvatud §§ 7—19, 64 ja 65, mis hakkavad maksma üldkorras.“

Silmas pidades, et tähtaeg 1. juuli 1925. a. juba möödas on, teen mina ettepaneku võtta „1. juulil 1925. a.“ asemel „1. juulil 1926. a.“

Juhataja **T. Kalbus**: On ettepanek tehtud „1. juulil 1925. a.“ asemel võtta „1. juulil 1926. a.“ Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Panen § 65 ühes vastuvõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 65 parandatud kujul vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega § 66 ja § 67.

§ 66. Kolme kuu jooksul peale käesoleva seaduse maksmahakkamist antakse perekonnaseisu endised arhiivid üle siseministeeriumile, välja arvatud need, mis vaimulikkude juures, kes käesoleva seaduse alusel täidavad perekonnaseisu ametniku ülesandeid.

§ 67. Käesoleva seadusega tühistub Asutava Kogu poolt 29. VI. 1920. a. vastuvõetud perekonnaseisu seadus („Riigi Teataja“ nr. 139/140).

18. Riigi turbatööstuse põhimäärused — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman**: Austatud Riigikogu liikmed! Riigikogu andis 16. septembril 1924. aastal rahaasjanduse komisjoni tagasi riigi turbatööstuse põhimääruste muutmise seaduse. Nagu sellekohastest ettepanekutest ja kõnedest selgus, olid tagasiandmise põhjused järgmised: 1) selgitada, missugustest summadest koosneb riigi turbatööstuse põhikapitaal, eriti missuguse summaga tulevad selles arvestada endistelt Vene asutustelt ülevõetud sisseseaded ja materjaalid, 2) kas on tarvilik riigi turbatööstuse põhikapitaali suurendada ja 3) kaalumisele võtta, kas ei ole otstarbekohasem praegune juhatuse koosseis ümber muuta ja nimelt riig turbatööstuse juhtimine anda ühe direktori hooleks.

Peale selle olid veel arutamisel vähemalastusega küsimused. Soovitati nimelt kaalumisele võtta, kas ei tuleks riigi turbatööstuse ametnikke lugeda riigiametnikkudeks jne. Need küsimused tulid komisjonis arutamisele ja seal kuulati ka nende kohta ja üldse selle seaduse kohta Vabariigi Valitsuse seisukoht ära. Esiteks oli Vabariigi Valitsuse seisukoht, et põhikapitaal ei oleks turbatööstuse juures tagasi-

maksetav, teiseks, riigi turbatööstuse varanduste pantimine võib sündida Vabariigi Valitsuse nõusolekul, kolmandaks, tööstuse juhtimine ja valitsemine olgu ühe direktori käes ja neljandaks, riigi turbatööstuse ametnikud loetakse riigiametnikkudeks.

Neid seisukohti pooldas ka täies ulatuses rahaasjanduse komisjon ja nendel põhimõtetel said ka vastavad parandused riigi turbatööstuse põhimääruste muutmise seaduses ette võetud.

Et selgemat pilti turbatööstuse üle saada, sõitis rahaasjanduse komisjon turbatööstusi kohtadel järele vaatama. Komisjon käis Ellamaal, Arukülas, ja Lavassaares, Pärnu ligidal, kus seal üldiselt turbatööstuste olukorraga tutvuneti. Selgus mõndagi, mis turbatööstuses soovitatav ei oleks. Nimelt ei olnud neid krediite, mis Riigikogu turbatööstusele lubanud, mitte nendeks otstarbeks ära kasutatud, vaid oli neid ka teisteks otstarbeks tarvitatud. Nii näiteks ei olnud turbatööstuses Ellamaal tööliste korterid nii korralikud, nagu nad oleksid pidanud olema ja ehitused ei olnud nii chitatud, nagu seda ehitusnõuded nõuavad. Lavassaares olid tööliste korteriolud veidi paremad ja kõige paremad olid tööliste korteriolud Arukülas. Aruküla tööstus on väikene, ta ei ole nii suur, nagu teised turbatööstused, näiteks Ellamaa. Lavassaare turbatööstuses tuleb nimelt üheks puuduks lugeda seda, et seal elektrijõuajam liiga väikene on ja ei jõua niipalju jõudu anda, nagu seda turbatööstus vajab. On võetud isegi lokomobiilid abiks ja töötatakse turvast ka lokomobiilide abil.

Edasi selgitas komisjon ka veel põhikapitaali küsimust, kus seletuskirjas üksikasjalikult on ära näidatud, millest see riigi turbatööstuse põhikapitaal tööpoolest koosneb. Seletuskirja võeti üksikasjalikult sisse, millest koosneb põhikapitaal, kuna see põhimäärustesse enesesse lühemalt kokku võetult mahutati.

Teen ettepaneku rahaasjanduse komisjoni nimel riigi turbatööstuse põhimäärused I lugemisel vastu võtta.

E. Masik (põl): Väga austatud Riigikogu liikmed! Siin on esitatud lõpulikul kujul komisjoni poolt riigi turbatööstuse põhimäärused, mis juba ligi aasta komisjonis on olnud, sellega nähtavasti kõikkülgelt läbi kaalutud. Nii oleks vast vähe nende kohta öelda. Kuid ma arvan siiski, et ei ole ülearune peatuda selle suure ettevõtte juures, enne kui neid põhimäärusi lõpulikult arutamisele võtta.

Nagu meie esitatud põhimäärustest näeme, on riigi turbatööstus tahetud rajada ärilisele alusele. Sellejuures on riigi turbatööstusele antud kasutada võrdlemisi õige suur rahva va-

randus. Põhimääruste järgi antakse kasutada 300 miljonit marka, millest 260 miljonit puh-
tas rahas eelarve korras antud ja 40 miljonit,
kui ma ei eksi, igasuguste materjaalide jne.
kujul. Kuid minest näib siiski et õieti on an-
tud rohkem, sest sellel ettevõttel on rohkem
varandusi kasutada, mis siin arvestamata. Ni-
melt on seletuskirjast näha, et turbatööstusel
on kasutada suured maa-alad ja isegi 2 mõisat.
Minul ei ole teada, missugustel alustel need
antud on, kas nad maksavad vastavat hinda
seaduslikul alusel. Kuid näib siiski, et ka see
teatav varandus juurde tuleks arvata, nii et
turbatööstusel oleks kasutada vähemalt 300 mil-
jonit või isegi üle selle. Peaks arusaadav olema,
et kui niisugune suur rahva varandus antakse
kasutada ühele ettevõttele, siis peaks põhimää-
ruse väljaandmise juures ette nägema, et seda
rahva raha ka otstarbekohaselt kasutatakse.
Et ei võiks tulla ette niisugune nähtus,
et näiteks mõne aja pärast kui ettevõtte ennast
ära ei tasu, tuleks jälle uusi summasid juurde
maksta. Minu arvates oleks tingimata soovitav
ja tarvilik, et need põhimäärused niisugused
oleksid, mis võimaldaksid alaliselt selle järele
valvata, et niisugune asjaolu nähtavale ei tuleks.
Kui aga põhimäärusi pikemalt silmitseda, siis
näib mulle, et see raske on.

Esiteks, kui vaadata turbatööstuse ärilist
põhimõtet, siis näeme, et teda on ainult nime-
pidi katsutud rajada ärilisele alusele. Kuid
minnes ärilise külje juurde ja peatudes nende
kapitaalide juures, mis siin on nimetatud ja
peatudes selle juures, kuidas kavatsetakse neid
kapitaale kasutada, amortiseerida, näeme kah-
juks, et siin võivad ette tulla niisugused asja-
olud, mis ärilise põhimõtte vastu räägivad.
Esiteks näeme, et riigi turbatööstus, mis peab
töötama ärilisel alusel, on vabastatud kõigist
riigimaksudest. On teada, et need riigimaksud,
kui oleks tegemist ühe teise ettevõttega, keda
juhiks riigi kodanikud, ütleme eraettevõttega,
kus 300 miljonit kapitaal, õige suure protsendi
välja teeksid. Näiteks ainult üks kindel maks,
nimelt kapitaal maks, mida peab tingimata
maksma, vaatamata, kas ettevõtte kasu või kahju
saab, oleks ise juba 3 miljonit marka aastas.
Kui aga juurde arvata ärimaksud, tempelmak-
sud ja muud, siis saaksime summa, mis kümne-
tesse miljonitesse ulatab.

Teine asi, mis silma puutub, on see, et ka-
pitaalid antakse kasutada ilma protsentideta.
Näiteks ühes viimases paragrahvis, kus räägi-
takse puhaskasust, ei ole vähematki räägitud
sellest, et oleks tarvis selle kapitaal eest natu-
kenegi protsenti saada, või nendega arvestada.
Meie nägime Vabariigi Valitsuse nõudmisest,
et kapitaalid tuleksid ilma protsentideta anda
kasutada, kuid mina isiklikult leian, et see

loob ettevõtetele täiesti vale kalkulatsiooni alu-
se, kui antakse 300 miljonit rahva raha kasu-
tada ilma et nõutaks tasuks vähematki protsenti.

Kolmandaks, kui edasi vaadata ja uurida
kuidas neid kapitaale tahetakse ettevõttes kasu-
tada, siis näeme neis põhimäärustes niisu-
gust tendentsi, et ei ole üldse ette nähtud seda,
et ettevõtte ennast amortiseeriks teatud aja jook-
sul, amortiseeriks ennast kapitaal, mis ta sisse
paigutatud masinate või muul kujul. Teata-
vasti masinad ja sissesead ning hooned vana-
nevad aja jooksul ja masinate vananemist neis
ettevõtetes rehkendatakse isegi 10% ümber.
Samuti ka hooned ja teised sisseseaded vana-
nevad aja jooksul, nii et teatud aja pärast
neid ei ole enam. Arusaadav, et vananemise
arvel tuleks teatud summa iga aasta kõrvale
panna, sest muidu võiks tulla niisugune asi,
et kalkuleeritakse iga aasata puhaskasusid kuna
10—15 aasta pärast ei oleks puhaskasust juttugi
ja need 300 miljonit oleksid ära söödud. Siin
põhimääruses räägitakse küll mõnes kohas
amortisatsioonist, kuid väga peidetud kujul.
Näiteks § 6, kus räägitakse neist kapitaalidest,
mis on tarvitada peale põhikapitaali, nagu lae-
nukapitaal, mis saab teatud viisil asutatud,
samuti ka tagavarapakapitaal, mille kasutamise
§ 21. järgi isemoodi sünnib. Kuid vähematki
ei räägita kindlast amortisatsiooni kapitaalist,
mis aga tingimata peaks olema niisuguses ette-
võttes. Ma juba nimetasin et neis põhimäärus-
tes siiski mõnes kohas juttu on amortisatsioo-
nist, näiteks § 20, kus räägitakse sellest, et
turbatööstust võib laiendada kinnisvarasid os-
tes amortisatsiooni kapitaali arvel. Samuti ni-
metatakse selles paragrahvis, et tagavarakapi-
taali arvel võib ettevõtet laiendada kinnisvarade
juurdeostmise kulul. Nii näeme, et kui ka
asutatakse amortisatsiooni ja tagavarapakapitaal,
siis nende peaesmärk on, et ettevõtet laiend-
dada vaatamata selle peale, kas ta kasu või
kahju toob. Ma kinnitan veel kord, et niisu-
guste aluste juures, millele on rajatud see ette-
võtte, kus ei kalkuleerita ei maksudega, ei kapi-
taali-protsentidega, ei ka kindla amortisatsioo-
niga, oleks väga raske saada selget pilti ta tõe-
likust tegevusest. Ei võiks aga niisugusele laial-
dasele ja suurele ettevõttele nii kõikuvat alust
panna, juba põhimäärustes katsudes anda niisu-
gune kalkulatsiooni ja arusaamise vorm, mis
ei võimalda kalkuleerida selle ettevõtte tege-
likke kulusid, kui meie ta peale tahame vaadata
kui äriliselt õigele alusele rajatud ettevõtte peale.

Ma nimetan veel, et põhimääruste alustes
tundub tendents ettevõtte laiendamiseks, nagu
ma juba nimetasin, on see võimaldatud amori-
tisatsiooni ja tagavarapakapitaali äraravitamise
läbi Vabariigi Valitsuse otsusel. Samuti on
ette nähtud, et teatav osa puhaskasust, nimelt

50%, läheb ettevõtte laiendamise kapitaaliks. Kui aga vaadata puhaskasu jaotamist, siis näeme, et riigikassale läheb sellest ainult 30%, nii et suurem osa on kavatsatud ettevõtte laiendamiseks. Arvan, et sarnane alus on mitteäriiline, vaid isegi niisugune, mis minu teades harilikult väljamaa puht riigi ettevõtetes, nagu raudtee, ette ei tule. Seal kalkuleeritakse ettevõtte asutamisel teatava amortisatsiooniga, et teatud kapitaal, mis sinna sisse on pandud, peab ennast tasuma, peab ka teatavat protsenti andma. Meil on seda aga täiesti eitatud. See alus on ebakohane.

Edasi, kui minna ettevõtte enese juurde, nagu need põhimäärused ette näevad, siis näib olevat ka mitteäriiline ja mitte küllalt kindel selle ettevõtte juhtimine. Juhtimine on tegelikult antud ühele isikule. See on ettevõtte, kus 300 miljonit kapitaal ja nende määruste järgi, mis ette pandud, võib laenusid teha ka kunni 300 miljoni võrra. Peale selle võib ettevõtte § 6. alusel laenusid teha ning seaduses ei ole üheski paragrahvis ette nähtud see piir, milleni laenu võib teha, tähendab, tal on peaaegu piiramata kapitaalid tarvitada, millejuures aga juhtimine on antud ainult ühe isiku kätte, keda nimetatakse siin juhatajaks. See juhataja nimetatakse ametisse Vabariigi Valitsuse poolt kaubandus-tööstusministri ettepanekul. Imelik asi, siin on ette nähtud nõukogu ja ühe paragrahvi järgi võib nõukogu anda sellele direktorile direktiive ehk juhatuskirju, kuid põhimäärused näevad ette, et nõukogu mingit seisukohta ei saa võtta selle juhataja valimisel, vaid kaubandus-tööstusminister paneb ta ette. Ja kui vaadata neid volitusi, mis on juhatajale antud, siis näeme, et need volitused on õige suured. Sel alusel, mis siin esitatud, võib juhataja näiteks välja anda vekslid kunni 1 miljoni margani ja tellimisi 3 miljoni mk. See on õige suur volitus, mida harva on leida isegi vähemates eraettevõtetes. Põhimääruses ei ole ette nähtud, et neid vekslid ja laenusid võiks teha eelarve piirides, sellest ei ole ühtki sõna räägitud.

Kui vaadata edasi juhtimist, siis näeme, et on olemas mingisugune ase- või abidirektor, kuna aga see paragrahv, kus asedirektor määratakse, ei ütle, kelle poolt ta ette pannakse. On öeldud, et ta määrab Vabariigi Valitsus, aga kas direktor, nõukogu või kaubandus-tööstusminister ta ette paneb, seda ei ole teada ja missugused funktsioonid temal on, see ei ole ka teada.

Edasi, kui vaadata põhimäärusi, siis näeme, et juhatajal on küll väga suured volitused, kahjuks ei ole aga vastutusest sõnagi öeldud. Kui vaadata täpselt, siis näeme, et vastutus läheb kolmandate ja neljandate isikute, — nõu-

kogu, kaubandus-tööstusministri, teatavatel juhtumistel rahaministri, ja kõige viimaks Vabariigi Valitsuse peale. Seega juhtimises ei ole juhtivat vastutavat isikut, ei ole ka kollegiaal juhtivat koosseisu, vaid jaokaupa, ühel natuke ja teisel natuke vastutamist, ning lõppude-lõpuks ühtegi vastutavat. Vaatame näiteks nõukogu selle seaduse alusel. Mis on ta ülesanne? Nõukogu ülesanne on § 18. alusel: „aasta tegevuskava läbivaatamine ja direktori tegevuse järele valvamine.“ Kui meie aga vaatame § 19., siis näeme, et seesama nõukogu peab andma direktorile direktiive, nimelt punkt „i“ all on öeldud: „direktorile instruksioonide andmine.“ Tähendab, nõukogu peab läbi vaatama ja heaks kiitma instruksioonid direktori tegevuseks. § 18. on öeldud, et nõukogu peab ainult valvama direktori tegevuse järele, teises paragrahvis jälle, et ta peab ka vastavad instruksioonid andma, tähendab, ta võimupiir läheb kaunis kaugele juhtimisel. Kui meie vaatame edasi § 19., siis näeme, et nõukogu võimupiirid on ära märgitud, teatavad asjad on üles loetud, mõned aga minu arvates vahele jäänud. Edasi näeme, et nõukogu otsused lähevad kaubandus-tööstusministrile kinnitamiseks, ja kui minister ei vasta nelja päeva jooksul või tagasi ei lükka, siis astuvad nad jõusse. Kas on siis nüüd võimalik niisugustes suurtes küsimustes nelja päeva jooksul kindlat seisukohta võtta? Arusaadav muidugi, et kaubandus-tööstusminister ei saa olla asjaga kursis, ei saa tihti nii ruttu võtta seisukohta, nii et lõppude-lõpuks vastutus langeb nõukogu peale.

Siis peab veel ütleva, et minu arvates on selles seaduses väga palju vastolusid, näiteks § 19. ja 6. järgi, kus on nõukogu tegevuspiirid ette nähtud ja laenude tegemine reguleeritud. § 19. alusel peab laenude suhtes, mis üle 1 miljoni marga, seisukohta võtma nõukogu, tähendab laenuid, mis on alla 1 miljoni marga, lähevad ilma seisukoha võtmata. Nüüd aga vaatame § 6-dat, seal näeme, et riigi turbatööstusel on õigus raha- ja kaubandus-tööstusministri heakskiitmisel oma tegevuskapitaali suurendamiseks laenusid teha ja obligatsioonid välja anda. Tähendab § 6-da järgi peab kaubandus-tööstusministri pluss rahaministri heakskiitmine laenude tegemiseks olema. Õieti tuleb niimoodi välja, et nõukogu laenusid üle 1 miljoni otsustab, kuna aga § 6-da järgi kaubandus- ja tööstus- ning rahaministri otsustamine ei ole piiratud mingisuguse summaga. Minu arvates on siin täielik vastolu ja eriti sellepärast, et nagu ma juba ütlesin, nelja päeva jooksul, kui kaubandus-tööstusminister nõukogu otsust ei kinnita, siis läheb otsus maksvaks, ega ei ole järelikult rahaministril sõnagi öelda. Siis ma tahtsin juhtida tähelepanu veel mõne

vastolu peale. Nimelt § 6-das ei ole selge, missugustest laenudest siin kõne on, kas üldse laenudest või obligatsioonilistest laenudest ning kui suurtes summades. § 6-das öeldakse, et rahaminister peab heaks kiitma need laenud. Et aga § 19-es p. e ette näeb, et ainult laenud ja võlakohustused üle 1 miljoni marga lähevad nõukogu heakskiitmiseks, siis võib siit arvata, et vähemad laenud otsustatakse ainult kahe ministri heakskiitmisel.

§ 19-es on veel mitmed vastolud: pp. c ja d käsivad sama mõistet, p. e paneb aastaaruande kinnitamise teisel teel otsustamisele kui § 21, olles viimasega, § 20-dat arvesse võttes, vastolus. Punkt e, arvesse võttes § 20-t, on vastolus § 6-ga.

Kõige tähtsam puudustest on põhimõte, et ettevõtte kavatseb töötada mitteäriüldisel alusel, mis samuti silma paistab kui vaadata § 26. toodud „puhaskasu“. Tegelikult ei ole see puhaskasu, vaid brutto ülejääk, kuna äri isenesest võib puhta kahjuga töötada. Põhimääruste alusel võib ette tulla, et teatava aja jook-

sul on see kapitaal, mis sinna paigutatud, ära söödud, ilma et seda aruannetest näha oleks. Kõigest sellest välja minnes ei saa ma isiklikult nende põhimääruste vastuvõtmise poolt olla. Arvesse võttes aga seda, et nad on komisjoni poolt vastu võetud ja kauemat aega kaalutud, oleks vast raske seda otse tagasi lükata, seda enam, et ettevõtte tegutseb. Kuid siiski arvan, et kui neid vastolusid, mis ette kandsin, kõrvaldada tahetakse, ei oleks mitte ülearune põhimäärusi komisjoni tagasi anda, missuguse ettepaneku ka teen. Kui aga arvatakse, et Riigikogu koosolekul võimalik on vastavaid parandusi teha, siis ei ole mul midagi selle vastu, kuid nähtavasti oleks see raske, sest neid vastolusid on liiga palju. (Hüüded: Lõpetada.)

Juhataja **T. Kalbus**: Ettepanek on tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9 õhtul.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **A. Rei**.

Abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretäär **J. Holberg**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.

